

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Antimonopolní politika České a Slovenské republiky

Anti-Monopoly Policy of the Czech and Slovak Republic

Student: Bc. Lucie Szczeponková
Vedoucí diplomové práce: prof. Ing. Christiana Kliková, CSc.

Ostrava 2015

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra národohospodářská

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Lucie Szczeponková**
Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6202T027 Národní hospodářství
Téma: **Antimonopolní politika České a Slovenské republiky**
Anti-Monopoly Policy of the Czech and Slovak Republic

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Teoretická východiska antimonopolní politiky
3. Ochrana hospodářské soutěže v podmínkách České a Slovenské republiky
4. Zhodnocení činností a politiky institucí pro ochranu hospodářské soutěže
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

BUREŠ, Vít. *Teorie antimonopolní regulace: analýza vybraných oblastí*. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, 2008. ISBN 978-80-7248-479-9.

KLIKOVÁ, Christiana, Igor KOTLÁN a kol. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: SOKRATES, 2012. ISBN 978-80-86572-76-5.

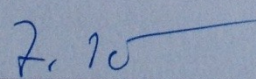
VISCUSI, W. K., J. E. HARRINGTON and M. J. VERNON. *Economics of Regulation and Antitrust*. 4th ed. Cambridge: MIT Press, 2005. ISBN 0-262-22075-X.

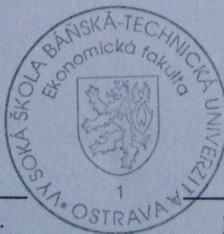
Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

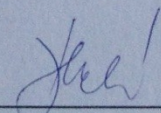
Vedoucí diplomové práce: **prof. Ing. Christiana Kliková, CSc.**

Datum zadání: 21.11.2014

Datum odevzdání: 25.04.2015

doc. Ing. Zuzana Kučerová, Ph.D.
vedoucí katedry

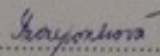

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem celou práci vypracovala samostatně.

22. dubna 2015

.....
Bc. Lucie Szezeponková

Poděkování

Mé poděkování patří vedoucí diplomové práce, prof. Ing. Christianě Klikové, CSc., za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování této práce.

Obsah

1.	Úvod	5
2.	Teoretická východiska antimonopolní politiky	7
2.1.	Vymezení antimonopolní politiky, její funkce, nositelé a nástroje	7
2.2.	Formy omezení hospodářské soutěže	9
2.2.1.	<i>Kartely</i>	9
2.2.2.	<i>Zneužití tržní (ekonomické) síly</i>	9
2.2.3.	<i>Koncentrace podniků</i>	10
2.2.4.	<i>Přirozený monopol</i>	10
2.2.5.	<i>Nekalá soutěž</i>	10
2.3.	Charakteristika jednotlivých tržních struktur	11
2.3.1.	<i>Konkurence</i>	11
2.3.2.	<i>Dokonalá konkurence</i>	12
2.3.3.	<i>Monopol</i>	13
2.3.4.	<i>Oligopol</i>	16
2.3.5.	<i>Monopolistická konkurence</i>	17
2.4.	Teoretické přístupy k ochraně hospodářské soutěže	17
2.4.1.	<i>Klasická politická ekonomie</i>	18
2.4.2.	<i>Cambridgeská škola</i>	18
2.4.3.	<i>Německý ordoliberalismus (Freiburská škola)</i>	19
2.4.4.	<i>Institucionalismus</i>	20
2.4.5.	<i>Neorakouský pohled</i>	21
2.4.6.	<i>Optimální intenzita soutěže</i>	22
2.4.7.	<i>Svoboda konkurence</i>	22
2.4.8.	<i>Neoklasická svobodná soutěž</i>	23
2.4.9.	<i>Harvardská škola</i>	23
2.4.10.	<i>Chicagská škola</i>	24
3.	Ochrana hospodářské soutěže v podmínkách České a Slovenské republiky ...	26
3.1.	Česká republika	26
3.1.1.	<i>Legislativní rámec ochrany hospodářské soutěže v ČR</i>	26
3.1.2.	<i>Úřad pro ochranu hospodářské soutěže</i>	28
3.2.	Slovenská republika	36

3.2.1.	<i>Legislativní rámec ochrany hospodářské soutěže v SR</i>	36
3.2.2.	<i>Protimonopolní úřad Slovenské republiky</i>	37
3.3.	Komparace politiky ochrany hospodářské soutěže v ČR a SR.....	41
4.	Zhodnocení činností a politiky institucí pro ochranu hospodářské soutěže.....	46
4.1.	Činnosti a politika Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.....	46
4.1.1.	<i>Spojování soutěžitelů</i>	47
4.1.2.	<i>Zneužití dominantního postavení a zakázané dohody</i>	48
4.1.3.	<i>Neohlášené šetření na místě</i>	50
4.1.4.	<i>Rozklady a ukončená soudní řízení</i>	50
4.1.5.	<i>Organizační struktura Úřadu a počet tiskových zpráv</i>	51
4.2.	Činnosti a politika Protimonopolního úřadu.....	52
4.2.1.	<i>Koncentrace</i>	52
4.2.2.	<i>Zneužití dominantního postavení a dohody omezující soutěž</i>	55
4.2.3.	<i>Rozhodnutí ve druhé instanci</i>	56
4.2.4.	<i>Organizační struktura Úřadu a počet tiskových zpráv</i>	57
4.3.	Komparace činností a politiky Úřadů	58
4.4.	Doporučení a návrh ekonometrického modelu	60
4.4.1.	<i>Doporučení ÚOHS a Protimonopolnímu úřadu</i>	60
4.4.2.	<i>Návrh ekonometrického modelu</i>	62
5.	Závěr	66
	Seznam použité literatury	68
	Elektronické zdroje	70
	Seznam zkratek	74

1. Úvod

Antimonopolní politika je důležitou součástí hospodářské politiky a podle definice by měla vést ke zvyšování konkurenčnosti tržního prostředí, popřípadě by měla odstraňovat překážky, které konkurenci oslabují. Na otázku, zda vůbec uplatňovat antimonopolní politiku a pokud ano, tak do jaké míry, neexistuje jednoznačná odpověď ani mezi představiteli tradičních ekonomických škol, kteří se problematikou antimonopolní politiky zabývali. Tento názorový rozpor vypovídá o složitosti problematiky, která je mimo jiné dána také nutností posuzovat rozdílné zájmy státu (v pozici regulátora), soutěžitelů nebo podnikatelů, a také konečných spotřebitelů. Svou roli sehraávají také národní specifika daných zemí a v posledních letech rovněž přejímání evropské legislativy zeměmi, které jsou členy Evropské unie.

Cílem této diplomové práce je vymezení antimonopolní politiky v České a Slovenské republice včetně zhodnocení činností a politiky institucí pro ochranu hospodářské soutěže. Dílčím cílem je formulace doporučení pro jednotlivé instituce a formulace ekonometrického modelu použitelného v obou zemích. Předmětem zájmu není oblast veřejných zakázek, ani oblast veřejné podpory.

Vzhledem k nedostatku robustních dat pro matematicko-statistickou analýzu je v práci použita zejména deskriptivní metoda zaměřená na popis zkoumané oblasti a metoda komparace, jejíž podstatou je srovnání antimonopolní politiky v České a Slovenské republice. Dalšími využitými metodami jsou metoda analýzy, která rozčleňuje složité skutečnosti na dílčí části, čímž umožňuje jejich lepší poznání, dále metoda dedukce na základě které je odvozen závěr. V rámci návrhu ekonometrického modelu je použita metoda abstrakce, při níž je odhlíženo od nepodstatných jevů, přičemž podstatné vlastnosti jsou vyčleněny a podrobeny analýze a metoda modelování, jejímž výsledkem je konstrukce modelu vyjádřeného slovně, graficky nebo pomocí rovnic.

Diplomová práce se skládá z úvodu, tří hlavních kapitol a závěru. První kapitola po úvodu je věnována teoretickým východiskům antimonopolní politiky. Začátek kapitoly je zaměřen na vymezení samotné antimonopolní politiky a definování jejích funkcí, nositelů a nástrojů, pomocí kterých nositelé dosahují stanovených cílů. Další část kapitoly obsahuje vysvětlení jednotlivých forem omezení hospodářské soutěže, jako jsou kartely, zneužití tržní síly, koncentrace podniků, existence přirozeného monopolu a nekalá soutěž. Zmíněna je rovněž charakteristika jednotlivých tržních struktur, která je doplněna o vlastní pohled autorky na efektivitu monopolu. V závěru kapitoly jsou prezentovány teoretické přístupy

jednotlivých ekonomických škol k ochraně hospodářské soutěže. Autorka uvádí jak přístupy tradičních ekonomických škol k ochraně hospodářské soutěže, tak i názor profesora Dominicka T. Armentana na antimonopolní politiku.

Druhá kapitola po úvodu je zaměřena na ochranu hospodářské soutěže v podmínkách České a Slovenské republiky, a proto byla tato kapitola rozdělena na dvě větší podkapitoly věnované jednotlivým zemím. Obě kapitoly mají stejnou strukturu, tedy nejdříve je vždy popsán vývoj legislativního rámce ochrany hospodářské soutěže, následuje stručná charakteristika instituce pro ochranu hospodářské soutěže v dané zemi a poté oblasti zájmu těchto institucí. Pozornost je věnována zejména zakázaným dohodám, zneužití dominantního postavení, spojování soutěžitelů (neboli koncentracím), proceduře narovnání, alternativnímu řešení případů a zmíněno je také neohlášené šetření na místě (inspekce). V závěru druhé kapitoly je provedena komparace politiky ochrany hospodářské soutěže v České a Slovenské republice.

Třetí kapitola po úvodu je zaměřena na zhodnocení činností a politiky institucí pro ochranu hospodářské soutěže. První dvě podkapitoly jsou zaměřeny zvlášť na Českou a Slovenskou republiku, konkrétně na zhodnocení oblastí spojování soutěžitelů (koncentrací), na zneužití dominantního postavení a oblastí zakázaných dohod (dohod omezujících soutěž), dále na rozhodnutí v druhé instanci, organizační strukturu Úřadů a v rámci podkapitoly věnované ČR, také hodnocení neohlášeného šetření na místě. Zjištěné údaje jsou za využití metody komparace srovnány v následující podkapitole. Závěr kapitoly je věnován formulaci doporučení pro oba Úřady, která vyplývají ze zjištěných skutečností a také návrhu jednoduchého ekonometrického modelu využitelného v obou zemích.

Veškeré informace použité v této diplomové práci byly čerpány z odborných publikací a elektronických zdrojů a jsou v seznamu použité literatury řádně citovány.

2. Teoretická východiska antimonopolní politiky

Tato kapitola je zaměřena na vymezení antimonopolní politiky, její funkce, nositele, ale také nástroje využívaných k ochraně hospodářské soutěže. Prostor je věnován také jednotlivým formám omezování hospodářské soutěže (konkurence) a jejím charakteristikám. Následuje definování tržních struktur, jejich charakteristika a zhodnocení efektivnosti. Poslední část kapitoly je věnována zmapování teoretických přístupů k ochraně hospodářské soutěže v čase.

2.1. Vymezení antimonopolní politiky, její funkce, nositelé a nástroje

Podle občanského zákoníku fyzické, i právnické osoby, které se účastní hospodářské soutěže (HS), mají právo svobodně rozvíjet svou soutěžní činnost, a to v zájmu dosažení hospodářského prospěchu a sdružovat se k výkonu této činnosti. Zároveň jsou však povinny dbát přitom právně závazných pravidel HS a nesmějí své účasti v soutěži zneužívat.

V rámci HS se jednotliví soutěžitelé snaží mezi sebou soupeřit, předstihnout ostatní subjekty a dosáhnout tak jistého prospěchu. Jak již vyplývá z vymezení HS občanským zákoníkem, díky HS je subjektům umožněno svobodně disponovat svými zdroji, volit mezi alternativami, čímž je zaručena svoboda jednání a volby, a je tedy možné hovořit o svobodě soutěže. Soutěž vytváří příznivé prostředí ke zvyšování efektivity, snižování cen, nebo zkvalitnění vyráběné produkce (Kubíček a kol., 2006).

Politika ochrany HS, tak podle Žáka a kol. (2000, str. 34): „*usiluje o zvýšení konkurenčnosti tržního prostředí, či o odstranění překážek, které konkurenci oslabují, protože brání naplnění jejích funkcí*“.

V praxi jsou rozlišovány dvojí překážky bránící zvyšování konkurenčnosti tržního prostředí, kterými jsou bariéry absolutní a relativní. Jak uvádí Kliková, Kotlán a kol. (2012), mezi absolutní bariéry patří držba výjimečného nebo výjimečně kvalitního zdroje, síťový monopol vyplývající z vlastnictví rozvodné sítě, dále zvláštní dovednosti, nebo vlastnictví patentů, či licencí. Naopak typickými relativními bariérami je odlišný přístup k výrobním faktorům (VF), věrnost spotřebitelů, nedokonalosti kapitálového trhu a přirozená koncentrace výroby a kapitálu.

Kubíček a kol. (2006) uvádí tři funkce hospodářské soutěže, kterými jsou:

- stimulační funkce,
- řídicí faktor a

- distribuční funkce.

Podstatou stimulační funkce je motivace soutěžitelů překonat své soupeře např. pomocí snižování nákladů. HS by měla také působit jako řídicí faktor a zabezpečit fungující cenový mechanismus. Poslední je funkce distribuční, dle níž by mělo být zajištěno rozdělení výkonu na základě ocenění trhu.

Jak uvádí Brabec (2007), nositeli antimonopolní politiky jsou specializované státní a nadnárodní instituce, kontrolující, či prosazující dodržování platných právních norem, jejichž nedodržení bývá postiženo sankcí. Hlavními kompetencemi těchto specializovaných institucí jsou:

- posouzení monopolního nebo dominantního postavení soutěžitelů na trhu,
- vydávání rozhodnutí a předběžných opatření,
- zákaz fúzí a zneužití dominantního postavení,
- vydávání rozhodnutí o povolení výjimek ze zákona,
- stanovení povinností k nápravě a
- stanovení sankcí za případné porušení stanovených povinností.

Konkrétní kompetence jednotlivých specializovaných úřadů bývají přesně vymezeny zákonem, na jehož základě je daná instituce zřizována.

Kliková, Kotlán a kol. (2012), Paulík (2002) a Žák a kol. (2000) se shodují na tom, že ochrana HS je založena na existenci platné legislativy a institucionálním rámci. Nástroje ochrany HS odpovídají směrům politiky na ochranu HS, kterými jsou:

- protikartelové zákonodárství,
- dohled nad zneužitím dominantního postavení na trhu,
- kontrola fúzí,
- deregulace,
- nekalá soutěž.

Protikartelové zákonodárství vymezuje rozdíl mezi dovolenými smlouvami, týkajícími se spolupráce mezi podniky a zakázanými smlouvami, sloužícími k omezování konkurence. V rámci dohledu nad zneužitím dominantního postavení na trhu je možné toto dominantní postavení charakterizovat jako situaci, kdy firma není vystavena žádné konkurenci, nebo, kdy na trhu existuje současně několik firem, které si však vzájemně příliš nekonkurují. Cílem kontroly fúzí je zabránit vzniku monopolních tržních struktur. Pokud společnosti prokážou výhody jejich spojení, pak může být fúze povolena. Tento

nástroj je obecně považován za mnohem účinnější, než dohled nad zneužitím dominantního postavení na trhu. Vzhledem ke skutečnosti, že mnohdy může státní regulace vést k vytvoření monopolní struktury na trhu, je přistupováno k deregulaci, která by měla snížit přílišné zásahy státu v některých oblastech. V případě opatření proti nekalé soutěži může soutěžitel využít většinou soudní řízení, na základě kterého je možné požadovat odstranění závadného stavu, přiměřené zadostiučinění, vydání obohacení, které získal subjekt, jenž narušil konkurenční prostředí, apod.

2.2. Formy omezení hospodářské soutěže

V rámci svého působení na trhu se jednotliví soutěžitelé setkávají s tlakem, který nemohou ovlivnit, a který vytváří nejistotu. Cílem soutěžitelů je tak omezit tento tlak a s ním spojenou nejistotu na minimum prostřednictvím omezení konkurence. Kliková, Kotlán a kol. (2012), Paulík (2002), Žák a kol. (2000) a Pelc (1995) se shodují na následujících formách omezení hospodářské soutěže (konkurence).

2.2.1. Kartely

Kartely, neboli smluvní dohody, se nejčastěji týkají objemu produkce, cen, rozdělení trhu apod., s cílem odstranění konkurence a rizika mezi účastníky dohody. Kartelové dohody jsou pro jejich členy výhodné, ale zároveň jsou účastníci motivováni tyto dohody porušit (jak bude uvedeno dále). Smluvní dohody mohou mít několik podob, kterými jsou horizontální kartely (mezi konkurenty), vertikální kartely (činnosti soutěžitelů na sebe navazují) a franchisingové dohody. Specifikem kartelů je skutečnost, že mohou vznikat i na doporučení vlády. V tomto případě se pak jedná buď o recesní, či investiční kartely.

2.2.2. Zneužití tržní (ekonomické) síly

K tomu, aby se firma prosadila na daném trhu, musí disponovat určitou tržní silou, avšak zároveň ji nesmí využít k potlačení konkurence. Soutěžitel zneužívá tržní síly tehdy, nutí-li ostatní účastníky k určitému chování, nebo pokud zamezuje vstupu nových soutěžitelů na trh. Zneužití tržní síly má několik forem, kterými jsou cenová diskriminace, výsadní obchody, vázané dohody, reciproční obchody, omezení nebo odepření dodávek, odbytové dohody, přímé vykořisťování a získávání podílů.

2.2.3. Koncentrace podniků

V rámci ochrany HS je sledována také koncentrace podniků, kterou je možné chápat jako kontrolu stupně ekonomické aktivity sledovanou v odvětví, sektoru nebo v národním hospodářství jako celku. Koncentrace podniků obecně probíhá třemi způsoby, a to pomocí vnitřního růstu, kdy některé subjekty dosahují rychlejšího růstu, než subjekty konkurenční (např. díky investicím), dále je to pomocí vnějšího růstu (formou fúzí a slučování) a posledním způsobem je vytlačení subjektů z trhu. Bez povšimnutí politiky na ochranu HS nezůstává vnější růst, neboť právě v tomto případě existuje největší pravděpodobnost zneužití dominantního postavení. Podniky se mohou slučovat jak horizontálně (slučování podniků se stejným druhem výroby, ve stejném oboru, atd.), tak vertikálně (firmy s různým stupněm výroby), ale také konglomerátně neboli diagonálně (spojují se společnosti, které nejsou vázány ani horizontálně, ani vertikálně).

Slučování podniků může mít následující podoby, kterými jsou fúze, akvizice, založení koncernu, společné podniky, smlouvy mezi podniky a personální unie. Koncentrace podniků může mít jak výhody, tak také nevýhody. Přínosem může být lepší alokační efektivnost, lepší podmínky pro financování vědy a výzkumu, růst konkurenceschopnosti, v rámci vertikální koncentrace může dojít ke snížení transakčních nákladů apod. Mezi hlavní nevýhody koncentrace je možné zařadit např. omezení možnosti svobodné volby na straně spotřebitelů nebo odběratelů a současně narůstají bariéry vstupu na trh.

2.2.4. Přirozený monopol

Přirozený monopol je možné charakterizovat jako trh, který pokrývá jediná firma s nejnižšími náklady. Tato firma často dosahuje významných úspor z rozsahu. Přirozenými monopoly bývají firmy zajišťující rozvody plynu, vody, elektřiny, atd. V praxi existují tři způsoby regulace, které by měly zajistit nezneužívání postavení na trhu. Prvním z nich je státní vlastnictví přirozeného monopolu, dále cenová regulace a ponechání v soukromých rukou nebo regulace pomocí výlučných smluv.

2.2.5. Nekalá soutěž

Dopouští-li se soutěžitel nekalé soutěže, pak se dopouští jednání, které je v rozporu s dobrými mravy a tímto jednáním může přivodit újmu jiným účastníkům, či spotřebitelům na trhu. Nemusí se však jednat pouze o škodu materiální, ale např. o poškození pověsti. Nejčastějšími formami nekalé soutěže je klamavá reklama, klamavé označení zboží a

služeb, vyvolání nebezpečí záměny, ohrožení zdraví a životního prostředí, porušení obchodního tajemství, podplácení, hospodářská diskriminace a šíření nepravdivých informací týkajících se výrobků konkurenčního podniku.

2.3. Charakteristika jednotlivých tržních struktur

V této podkapitole bude prostor věnován jednak vymezení pojmu konkurence, ale zejména charakteristice jednotlivých tržních struktur s důrazem na jejich rozdíly a také dopad na konečného spotřebitele.

2.3.1. Konkurence

Dříve, než budou rozebrány jednotlivé tržní struktury, je potřeba vysvětlit pojem konkurence. Jurečka a kol. (2010, s. 171) definují konkurenci, jako „*proces střetávání protikladných zájmů ekonomických subjektů, vystupujících na trhu*“. Konkurenci je možné rozlišit na tržní a mimotržní, přičemž tržní konkurence spočívá v použití prostředků k soutěži, které jsou spojeny se samotným trhem. Naproti tomu konkurence netržní zahrnuje jak legální metody (lobbing), tak nelegální metody soutěže (korupce, průmyslová špionáž). Tržní konkurenci je možné dále dělit na konkurenci cenovou a necenovou. Jak již vyplývá z názvu, konkurence cenová je charakteristická rozdíly ve výrobních nákladech. V rámci necenové konkurence jde o odlišnosti v oblasti kvality zboží nebo služeb, ale také v oblasti reklamy (Jurečka a kol., 2010).

Jak uvádí Sojka a Konečný (1996), konkurence může mít na trzích různou podobu, a to především díky podmínkám na daném trhu. Souhrn těchto podmínek, které jsou pro trh charakteristické, jsou označovány jako struktura trhu. Tato struktura zahrnuje následující rysy:

- počet firem působících na trhu,
- velikost firmy,
- vyráběný statek a jeho charakteristiky,
- podmínky vstupu a výstupu z odvětví¹.

¹ Odvětví je chápáno jako skupina firem (někdy pouze jedna firma), které prodávají statek, či službu, který může být vymezen úzce, nebo širěji.

Podle Jurečky a kol. (2010) je chování firmy ovlivněno právě strukturou trhu. Na základě výše zmíněných charakteristik jsou rozlišovány čtyři základní tržní struktury, kterými jsou:

- dokonalá konkurence,
- monopol,
- oligopol,
- monopolistická konkurence.

2.3.2. Dokonalá konkurence

Podle Jurečky a kol. (2010), Sojky a Konečného (1996) a Hořejší a kol. (2010) je dokonale konkurenční tržní struktura charakteristická velkým množstvím kupujících a prodávajících, kteří nejsou schopni ovlivnit cenu na trhu, dále volným vstupem i výstupem firem v rámci odvětví, produkty jsou homogenní, tedy stejnorodé, VF jsou dokonale mobilní a všichni výrobci, ale také spotřebitelé mají dokonalé informace. V dokonalé konkurenci (DK) jsou firmy příjemci ceny (price takers), která je pro ně danou veličinou. Poptávka po produkci firmy v DK je horizontální a dokonale elastická. Trh při dané ceně absorbuje veškeré množství produkce vyrobené firmou v rámci její výrobní kapacity. Křivka mezních nákladů je v podmínkách dokonalé konkurence totožná s křivkou mezních nákladů firmy.

V rámci DK se vždy průměrný a mezní příjem rovná ceně. Pokud se firma rozhoduje o rozsahu produkce, pak efektivního rozsahu dosáhne, pokud se budou mezní příjmy rovnat mezním nákladům. Tato rovnost je často nazývána „zlatým pravidlem maximalizace zisku“. V krátkém období je firma v DK schopna dosahovat ekonomického zisku, nulového ekonomického zisku, ale také ztráty. Naproti tomu v dlouhém období firma v DK bude dosahovat pouze nulového ekonomického zisku, neboť pouze v dlouhém období může firma měnit objem výrobních faktorů.

V případě, že firmy v odvětví dosahují nulového ekonomického zisku, pak podle Hořejší a kol. (2010) nemají důvod z odvětví odejít, ale také žádné firmy nebudou do odvětví přicházet. V dlouhém období firma v dokonalé konkurenci vyrábí svůj optimální výstup s minimálními dlouhodobými průměrnými náklady. Díky této skutečnosti dosahuje dokonale konkurenční struktura výrobní efektivnosti. Dosahuje také alokační efektivnosti, která je definována jako produkce výstupu, který si spotřebitelé chtějí koupit, neboť tam, kde dochází ke střetu nabídky a poptávky, se mezní náklady rovnají meznímu užítku spotřebitele.

2.3.3. Monopol

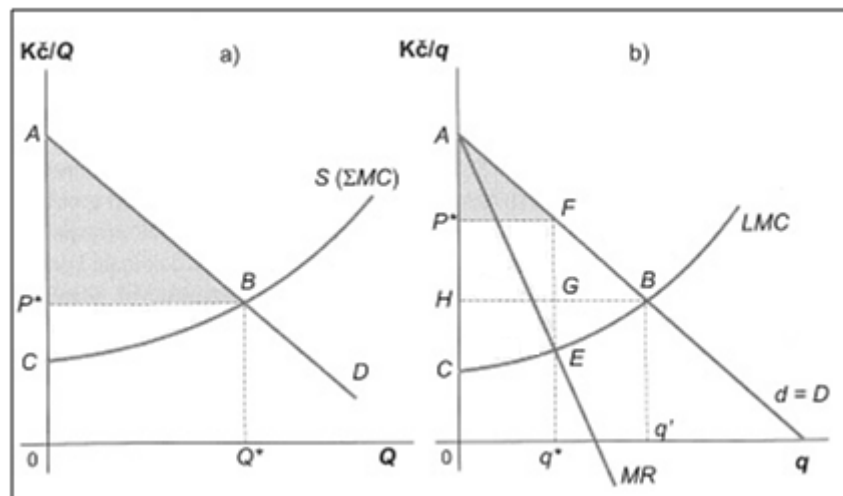
Opakem dokonale konkurenční tržní struktury je monopolní struktura, ve které působí pouze jeden výrobce, avšak tato skutečnost není jediným předpokladem. Mezi další znaky patří specifičnost produktu bez blízkých substitutů, možnost monopolu ovlivnit cenu (monopol je tzv. price maker, tedy tvůrce ceny) a posledním znakem je nemožnost vstupu jiných firem do odvětví. Tato skutečnost je dána bariérami vstupu, které mohou být např. administrativní (jsou dány patenty a licencemi), dále přírodní bariéry (v podobě nedostatku přírodních zdrojů) a bariéry ekonomické, mezi které patří úspory z rozsahu, požadavek na značný objem kapitálu nutný k zahájení činnosti firmy, velká ekonomická vzdálenost, či nemožnost přístupu k distribučním cestám (Jurečka a kol., 2010).

Podle Holmana (2010) můžeme rozlišovat celkem tři typy monopolu, přičemž první z nich může vyplývat z vlastnictví jedinečného výrobního faktoru, druhým je monopol administrativní, neboli vytvořený státem a poslední je přirozený monopol. Bez ohledu na vznik, je monopol cenovým tvůrcem a může tak ovlivnit cenu své produkce. To však neznamená diktát ceny. Monopol musí vždy brát v úvahu cenu, kterou jsou spotřebitelé ochotni za jeho produkci zaplatit.

Pokud je cílem monopolu maximalizace zisku (dalšími cíli může být maximalizace celkových příjmů nebo výstupu), pak se i monopol řídí základním pravidlem, že $MC = MR$. V rámci monopolní tržní struktury však MR klesá dvakrát rychleji, než cena, neboť aby monopol prodal další jednotku své produkce, musí snížit její cenu, ale také cenu ostatních jednotek produkce. Na rozdíl od DK, je monopol schopen dosahovat ekonomického zisku i v dlouhém období, a to především díky bariérám vstupu do odvětví.

Monopolní postavení (stejně jako další tržní struktury) umožňuje tzv. cenovou diskriminaci, která spočívá ve stanovení různých cen pro různé spotřebitele bez jakýchkoli nákladových důvodů. Může se jednat o diskriminaci podle spotřebitelů, stanovení odlišných cen za kumulovaná množství produkce, nebo rozdělení spotřebitelů do skupin, přičemž každá z těchto skupin má vlastní poptávkovou křivku. Alokační efektivnost monopolu bývá většinou popisována na přebytku spotřebitele a výrobce, které je možné znázornit graficky a bývá porovnávána se situací v dokonale konkurenční tržní struktuře (Hořejší a kol., 2010).

Graf 2.1: Srovnání spotřebitelského přebytku a přebytku výrobce v dokonale konkurenční tržní struktuře a monopolu

Zdroj: Hořejší a kol., 2010.

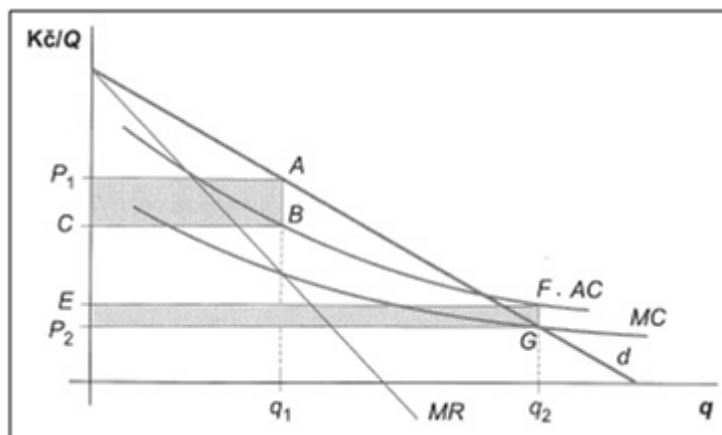
Levý graf znázorňuje situaci dokonale konkurenční firmy. Trojúhelník ABP* vyjadřuje přebytek spotřebitele a plocha P*BC přebytek výrobce. Pravý graf znázorňuje situaci monopolu. Jak je patrné z tohoto grafu, množství produkce je menší, než u dokonalé konkurence a cena mnohem vyšší. Monopolista díky své schopnosti ovlivnit cenu “ukrajuje” část spotřebitelského přebytku, který je v tomto případě dán plochou AFP*, pro sebe, čímž zvětšuje spotřebitelský přebytek výrobce na P*FEC. Prostor FBE vyjadřuje nevyrobenou část produkce, tzv. ztrátu (náklady) mrtvé váhy. Na rozdíl od dokonale konkurenční tržní struktury je monopol alokačně neefektivní (Hořejší a kol., 2010; Viscusi, Harrington, Vernon, 2005; Armentano, 2000).

Jak uvádí Jurečka a kol. (2010) a Viscusi, Harrington, Vernon (2005), monopol je také X-neefektivní. Jeho neefektivnost plyne z nedostatečného tlaku na snižování nákladů v důsledku neexistence konkurence, která by tento tlak vytvářela. Touha po monopolní pozici a monopolním zisku motivuje firmy k jednání zvané „dobývání renty“. Firmy se díky tomuto chování snaží dosáhnout, nebo udržet monopolní pozici různými prostředky (administrativními, či politickými). Podle širšího pojetí dobývání renty je to jakákoli činnost, která vede ke zvýšení příjmu firmy jinými cestami, než produkcí statků.

Díky výše zmíněným neefektivnostem monopolu bývá často přikračováno k jeho regulaci. Prvním způsobem je regulace podle MC, tedy stanovení regulované ceny na úrovni mezních nákladů (po vzoru DK). V případě regulace přirozeného monopolu podle

MC vzniká monopolu ztráta. Aby k této ztrátě nedocházelo, bývá využívána regulace podle AC, tedy stanovení ceny na úrovni průměrných nákladů. V tomto případě již firma dosahuje nulového ekonomického zisku, jak vyplývá z grafu 2.2.

Graf 2.2: Regulace přirozeného monopolu

Zdroj: Hořejší a kol., 2010.

Regulace byla popsána na příkladu přirozeného monopolu, který je charakterizován jako situace, kdy výroba dané produkce jednou firmou je méně nákladná, než výroba téhož množství produkce více firmami. Přirozené monopoly se nejčastěji vyskytují v tzv. síťových odvětvích.

Jak vyplývá z předchozího textu, monopolní tržní struktura je vnímána jako negativní, a existenci monopolu je třeba regulovat, oproti dokonale konkurenční tržní struktuře, která je považována za efektivní. Přesto se tato tržní struktura v praxi téměř nevyskytuje. K regulaci monopolu dochází na základě velikosti jediné společnosti na trhu a na základě obavy, že díky existenci této společnosti bude docházet ke vzniku výše popsaných neefektivností. I přesto, že je monopol tvůrcem ceny, vždy musí respektovat cenu, kterou jsou spotřebitelé za jeho produkci schopni a ochotni zaplatit. Autorka připouští, že tato cena je vyšší, než v případě dokonale konkurenčního trhu, avšak může být důsledkem vyšší kvality produktů nebo poskytovaných služeb.

J. A. Schumpeter (2004) ve svém díle Kapitalismus, socialismus a demokracie, uvádí, že s každou novou inovací souvisí tendence podnikatelů tuto inovaci napodobit. Pokud podnikatel investuje do výzkumu a vývoje, jehož výsledkem je inovace, se kterou přijde na trh, pak jsou ostatní podnikatelé motivováni tuto inovaci napodobit a dosáhnout zisku, který však bude rozdělen mezi velké množství subjektů. Podle Schumpetera je

pouze monopolista schopen díky svému postavení na trhu zabránit (alespoň dočasně) kopírování vlastní inovace prostřednictvím patentů a autorských práv, která mají omezenou dobu platnosti. S blížící se dobou vypršení patentu a možným vstupem konkurentů na trh je monopolista motivován k další inovační aktivitě. Je potřeba zmínit, že zejména v dlouhém období, existuje pravděpodobnost překonání bariér vstupu do odvětví dalšími podnikateli. Bude-li monopolista brát v úvahu překonání bariér jinými podnikateli, tedy příchod konkurence, pak bude motivován upravit výši nákladů, a nebude docházet k X-neefektivnosti.

Jak již bylo uvedeno, monopol umožňuje cenovou diskriminaci spočívající ve stanovení různých cen několika různým skupinám spotřebitelů, a to bez nákladových důvodů. Dle názoru autorky mohou cenovou diskriminaci využít společnosti i v jiných tržních strukturách, pakliže je to pro ně ekonomicky výhodné. Z Paretova principu 80/20 vyplývá, že 20 % obyvatel drží 80 % bohatství a zbylých 80 % obyvatel se dělí o 20 % bohatství, neboli 80 % zákazníků přináší společnosti 20 % zisků a 20 % zákazníků přináší společnosti 80 % zisků. Z toho vyplývá, že nejenom monopolista, ale i společnosti v oligopolní struktuře budou zcela logicky pozitivně diskriminovat 20 % zákazníků, kteří společnosti přinášejí 80 % zisku na úkor 80 % zákazníků, kteří přinášejí "pouze" 20 % zisku.

2.3.4. Oligopol

Jurečka a kol. (2010), Hořejší a kol. (2010) stejně jako Holman (2010), Viscusi, Harrington, Vernon (2005), nebo Sojka a Konečný (1996) se shodují na základních rysech oligopolu, kterými je malý počet vzájemně si konkurujících firem s vysokou mírou vzájemné závislosti a produkt může být buď homogenní, nebo diferencovaný. Typickým rysem je také zalomená poptávková křivka. V rámci konkurence dochází často k cenové válce mezi firmami, která je pro ně značně nevýhodná. Jakmile si to firmy uvědomí, snaží se vzájemně koordinovat svou cenovou, ale také výrobní politiku. Nejčastěji jsou to kartelové dohody, cenové vůdcovství, barometrická tvorba cen a paralelní tvorba cen.

Kartelové dohody jsou, vzhledem k omezování volné soutěže a snižování úsilí firem o efektivitu, zakázány. Většinou však mají podobu ústních dohod, a jsou proto velmi těžko prokazatelné. Je-li kartelová dohoda dodržována všemi jejími účastníky, pak tyto subjekty mohou dosahovat zisku a měly by se snažit o udržení této dohody. Existují však i opačné tendence směřující k porušení dohody a navýšení zisku např. prostřednictvím

různých slev. Jakmile je toto jednání odhaleno dalšími účastníky kartelové dohody, začne docházet k již výše zmíněné cenové válce a vyčerpání celého zisku.

Cenové vůdcovství spočívá v napodobování cenové politiky firmy, která má zpravidla dominantní postavení na trhu, menšími firmami. Pokud jednotlivé firmy stanovují cenu na podobné úrovni, aniž by se na tom předem domluvily, pak je možné hovořit o paralelní tvorbě cen.

Posledním způsobem vzájemné koordinace cen je barometrická tvorba cen, která spočívá v existenci firmy, jež platí za iniciátora úspěšných cenových změn a ostatní firmy v odvětví tuto firmu napodobují.

2.3.5. Monopolistická konkurence

V monopolistické konkurenci působí velké množství firem produkující statky, či služby, které uspokojují více, či méně stejné potřeby. Produkt je v této tržní struktuře diferencován prostřednictvím odlišného designu, balení, obchodní značky atd. V některých případech se může jednat pouze o diferenciaci domnělou. Stupeň diferenciacie bývá silně ovlivněn například reklamou. V rámci monopolistické konkurence také existuje volný vstup do odvětví.

Díky určitému monopolnímu postavení v rámci monopolistické konkurence je možné i zde pozorovat alokační neefektivnost, neboť stejně jako u monopolu je zde cena stanovena nad úrovní mezních nákladů. Tato skutečnost má za následek vznik ztráty mrtvé váhy. I přesto je struktura monopolistické konkurence považována za žádoucí, neboť ztráta mrtvé váhy bude v tomto případě malá, a to díky velkému množství firem na trhu (Holman, 2010; Jurečka a kol., 2010; Hořejší a kol., 2010; Sojka a Konečný, 1996).

2.4. Teoretické přístupy k ochraně hospodářské soutěže

S ohledem na studium dějin ekonomických teorií je možné tvrdit, že ekonomie není ucelenou vědou, neboť existuje celá řada ekonomických názorů na jednotlivé ekonomické problémy a ke každé časové etapě dějin je možné přiřadit některý z názorových proudů převládající v daném období. Jednotlivé ekonomické teorie reagovaly na aktuální hospodářské problémy a jejich cílem bylo nalézt a vysvětlit příčiny těchto problémů, dále jejich implikace a navrhnout řešení včetně nástrojů potřebných k dosažení optimálního stavu. Jednou z oblastí zájmu ekonomických teorií se stala také hospodářská soutěž.

2.4.1. Klasická politická ekonomie

Jak uvádí Sojka (2010), Kubiček a kol. (2006) a Holman a kol. (2005), klasická politická ekonomie se rozvíjela od sedmdesátých let 18. století, do sedmdesátých let 19. století. Klasickou politickou ekonomikou vystihovalo krédo *laissez faire*, ale také koncept neviditelné ruky trhu jednoho z představitelů – Adama Smithe. Tento přístup byl založen zejména na liberalismu, přičemž ideálem podle představitelů byl systém svobodné tržní konkurence, vycházející z předpokladu jedince, který sleduje vlastní zájem, a také svobodný obchod. Jedinec je veden neviditelnou rukou trhu, jež je samoregulována, čímž vyjadřuje přirozenou harmonii ve společnosti. Tento přístup také předpokládá soukromé vlastnictví a z něho vycházející svobodu jednání subjektů. Stát by měl tedy zajistit pouze systém svobody, díky kterému bude zabezpečena neomezená hospodářská soutěž a nebude tak zapotřebí státní moci, neboť důsledkem státních zásahů je podle klasiků existence monopolu.

Hlavní představitel klasiků, Adam Smith nesetřval u předpokladu *laissez faire* pouze jako na stanovení státu „nočním hlídačem“, ale zaměřil se na svobodu institucí, které by měly zajišťovat spravedlnost včetně ochrany hospodářské soutěže. Za hlavní nástroj proti monopolním tlakům považoval velký trh, který je podle něj mnohem odolnější vůči dohodám výrobců. Významným představitelem byl také John Stuart Mill, který na rozdíl od jiných představitelů spatřoval v ekonomice určitý prostor pro státní intervence, např. v oblasti vzdělání, či regulování pracovní doby, ale obecně všude tam, kde jsou ohrožovány zájmy jednotlivců, kde je omezeno jejich rozhodování nedostatkem informací, nebo v oblasti sociálního zabezpečení.

2.4.2. Cambridgeská škola

Zakladatelem této školy byl Alfred Marshall, který v roce 1890 vydal svou knihu *Zásady ekonomie*. Cambridgeská škola zdůrazňovala svou návaznost na klasickou politickou ekonomii, avšak upozorňovala na potřebu přesné definice nástrojů analýzy a až následnou aplikaci této analýzy na daný problém. Alfred Marshall pracoval ve své Teorii firmy s monopolem a DK a předpokládal existenci racionálního chování reprezentativní firmy usilující o maximalizaci zisku. Pracoval jak s krátkým, tak dlouhým obdobím, přičemž v krátkém období rozlišoval intramarginální firmy s lepšími výrobními faktory, dosahující mimořádného zisku (kvazirenty) a marginální firmy dosahující pouze normálního zisku. Naopak v dlouhém období firmy realizují pouze normální zisk díky variabilním VF. Díky této variabilitě přijdou intramarginální firmy o svou výhodu

v lepších VF, čímž se zvýší jejich náklady. Kvazirenta se v tomto případě mění na rentu majitelů VF a dochází k vyhlazování rozdílů mezi jednotlivými firmami.

V roce 1933 vyšly dvě knihy, které navazovaly na Marshallovu teorii firmy. První z nich byla kniha Angličanky J. V. Robinsonové. Ta nejprve popsala podmínky DK, z kterých bylo jasné, že tato tržní struktura se ve skutečnosti vyskytuje zřídka. Na většině trhů tak převládá nedokonalá konkurence. Ve své analýze došla mimo jiné k závěru, že křivka poptávky není horizontální, jako v případě DK, ale je klesající. Jako první také začala používat mezní veličiny a rovnováha firmy podle ní nastává v bodě, kde $MC = MR$.

Teorii nedokonalé konkurence se také zabýval E. H. Chamberlin, avšak na rozdíl od Robinsonové, která se zabývala chováním jedné firmy, se Chamberlin zaměřil na chování skupiny firem. Hlavním důvodem nedokonalé konkurence byla podle Chamberlina diferenciace produktu, která je novou zbraní v rámci konkurenčního boje. Podle Chamberlina tak již nemá smysl hovořit o trhu statku, ale o skupině blízkých substitutů, a to právě díky diferenciaci produktu. Z toho také vyplývá jeho zkoumání rovnováhy skupiny firem, které dále rozlišil na malé skupiny (oligopol) a velké skupiny (monopolistická konkurence) (Sojka, 2010; Brožová, 2006; Holman a kol., 2005).

2.4.3. Německý ordoliberalismus (Freiburská škola)

Podle Sojky (2010), Brožové (2006), Kubíčka a kol. (2006) a Holmana a kol. (2005) byla Freiburská škola založena ve 30. letech 20. století a jejím hlavním představitelem byl Walter Eucken. Ordoliberalismus je spojením svobody a řádu a vychází z filosofie liberalismu, avšak není to *laissez faire* v pravém slova smyslu, neboť samotné *laissez faire* není postačující k zabezpečení volné konkurence z důvodu existence zájmových skupin, jež potlačují konkurenci, ale také vytvářejí značné politické tlaky. Stát by měl proto podle ordoliberalistů vytvářet řád, který je nepostradatelný pro správné fungování trhů.

Hlavním cílem tedy bylo vytvoření takového právně institucionálního řádu, který by přispíval k volné konkurenci a zaručil nezasahování státu. Především W. Eucken varoval před těmito novými feudalitami, jak byly tyto zájmy skupin nazývány, a upozorňoval na jejich schopnost oslabit řád. Podle něj musí brát HP v úvahu existenci tzv. sklonu k tvorbě monopolu (Eucken, 2004). Stát by měl silně vystupovat proti tlakům na vytvoření monopolní pozice a pokud možno, mělo by být dosaženo DK ve všech oblastech. Není-li toto možné, pak vzniká široký prostor pro zásahy státu. Prosazovaný řád

byl založen na třech principech, kterými byl sociální řád, měnový systém a zejména princip konkurence.

Konkurenci ordoliberalisté chápali jednak úzce (ve smyslu optimální alokace zdrojů), ale také šířeji (jako motivaci rozvíjející pružnost, flexibilitu, iniciativu nebo ochotu riskovat). Ordoliberalisté se domnívali, že soutěžní řád rovněž nemůže fungovat bez volného vstupu na trhy, neboť jakékoli omezení vstupu zvýhodňuje některé skupiny. Důležitá byla také podmínka soukromého vlastnictví, nebo podmínka smluvní svobody, jejíž pravidla by měl stanovovat a vynucovat stát. Na rozdíl od liberalistů se domnívali, že stát by měl chránit konkurenci a navrhovali vznik instituce, která by se zabývala ochranou hospodářské soutěže (zejména kontrolou dominantního postavení, povolováním, či zakazováním fúzí, atd.). Existence této instituce byla podle ordoliberalů naprosto nezbytná, stejně jako s tím související antimonopolní zákonodárství. Jedním z cílů byla také regulace přirozeného monopolu a přinucení k soutěžnímu chování (Sojka, 2010; Brožová, 2006; Kubiček a kol., 2006; Holman a kol., 2005).

2.4.4. Institucionalismus

Institucionalismus se začal postupně prosazovat od 90. let 19. století a byl téměř výlučně americkým směrem. Institucionalisté upozorňovali na jisté omezení a nedostatky neoklasické ekonomie, která opomíná vliv a úlohu institucí na ekonomiku a její vývoj. Stejně tak trh je podle institucionalistů společenskou institucí a nikoli nástrojem optimální alokace zdrojů. Hlavním představitelem byl po druhé světové válce John Kenneth Gailbraith, který se zabýval především kritikou neoklasické ekonomie v oblasti rovnováhy, tržních struktur, či chování spotřebitele. Ve svých pracích definoval tzv. technostrukturu reprezentovanou odborníky, nebo manažery stojící v čele velkých korporací, jež disponují tržní mocí a sledují pouze své vlastní cíle, zejména růst korporací.

Růstu korporace dosahuje technostruktura především pomocí necenové konkurence a reklamy. Tato technostruktura tak vytváří plánovitý sektor (sektor korporací), který vytěsňuje tržní sektor. Podle Gailbraitha je tak monopolizace v podstatě nevyhnutelná. Na druhé straně by však podle něj stát měl dát volný průběh hospodářství, protože jako protipól organizací ve výrobě vznikají postupně organizace ve spotřebě, v obchodě, nebo na pracovních trzích – souhrnně nazývané vyvažující síly. Tyto síly tak vyvažují moc výše uvedených korporací, čímž dochází ke vzniku nového mechanismu alokace zdrojů. Vyvažující síly jsou schopny vytvářet tendence k rovnováze, nezajistí však rovnováhu

společenskou. V praxi se Gailbraithova teorie příliš nepotvrdila (Sojka, 2010; Brožová, 2006; Kubíček a kol., 2006; Holman a kol., 2005).

2.4.5. Neorakouský pohled

Hlavními představiteli neorakouského pohledu byli Ludwig E. von Mises a Friedrich A. von Hayek, kteří měli společnou především kritiku kolektivismu, ale také intervencionismu (Kubíček a kol., 2006). Mises (1998) tvrdí, že pokud nejsou monopolní ceny umožněny přímo zásahy státu, pak je možné tyto ceny dlouhodobě požadovat díky dispozici se surovinami, nebo přírodními silami (úrodnými silami půdy). Pokud by existoval jeden monopol, který by dosahoval vyšších zisků, než je obvyklé, začalo by docházet k zakládání konkurenčních podniků, jež by omezily monopolní postavení firmy a ceny a zisky by se snížily na obecnou míru.

Podle Misesa je zcela nemožné, aby převládaly monopoly zpracovatelského průmyslu. Tuto skutečnost vysvětluje na příkladu snahy monopolu udržet vyšší ceny a vyšší zisk. Pokud by toho firma chtěla dosáhnout, musela by podle Misesa uvolnit pracovní sílu a kapitál a tyto výrobní faktory by se postupně přesouvaly do jiných výrobních odvětví. V případě masivního omezení výroby a uvolnění výše zmíněných faktorů by docházelo ke snižování jejich ceny, což by vytvářelo tlak na zakládání konkurenčních podniků a omezení monopolní síly.

Světové monopoly nemusí být podle Misesa nijak znepokojující, neboť se týkají jen několika druhů prvovýroby a vedou k úspornějšímu využívání nerostných surovin, které existují pouze v omezeném množství. Naproti tomu národní a mezinárodní monopoly podle něj vznikají v důsledku uplatňování antiliberální politiky. Monopolista podle Misesa trh neovládá a není ani schopen diktovat cenu. O diktátu ceny a ovládnutí trhu je možné hovořit pouze tehdy, když se jedná o výrobek, jenž je nenahraditelný a existenčně nepostradatelný.

Z výše uvedeného podle Misesa vyplývá, že monopol ve zpracovatelském průmyslu, který není založen na monopolní dispozici s nerostnými surovinami, se vyskytuje velmi vzácně a většinou byl umožněn patentem, nebo státním povolením (vytvořením administrativních nebo právních předpokladů). Jak uvádí Kubíček a kol. (2006), Hayek definuje trh jako proces neustálých změn a výsledky, které přináší, byť i nedokonalá konkurence, mohou být lepší, než výsledky, které přináší centrální řízení ekonomiky. Hayek se rovněž domnívá, že není škodlivý jen monopol, ale již samotné

bránění volné konkurenci, a proto je mnohem důležitější, aby nedocházelo ze strany státu k napomáhání monopolu, než k boji proti monopolu.

2.4.6. Optimální intenzita soutěže

S tímto pojetím přišel jako první Erhard Kantzenbach, ve kterém považuje dokonale tržní strukturu za nefunkční. Naopak se v tomto pojetí snaží o vytvoření optimální intenzity soutěže a definování jasných požadavků na její fungování. V úvahu je brán jak počet nabízejících, tak homogenita jejich produkce. Intenzita konkurence by v tomto pojetí měla být dána vztahem tržní struktury a tržních nedokonalostí, přičemž by intenzita soutěže měla růst se snižujícím se počtem konkurentů a menší diferenciací produktu.

Kantzenbach se domnívá, že čím větší je intenzita soutěže, tím je pravděpodobnější výskyt chování omezující konkurenci. Za ideální model považuje Kantzenbach široký oligopol s mnoha firmami produkující mírně diferencovaný produkt. V oligopolu by nemělo docházet k žádným smlouvám, nebo dohodám. Stát by se měl snažit udržet tuto optimální intenzitu soutěže pomocí např. rozbíjení úzkého oligopolu nebo homogenizací produktu (Kliková, Kotlán a kol., 2012; Kubíček a kol., 2006; Fibírová a Kasan, 1992). Jak uvádí Kliková, Kotlán a kol. (2012) a Fibírová a Kasan (1992), je tedy potřeba vytvořit z monopolistického trhu trh širokého oligopolu, především pomocí kooperativních smluv mezi jednotlivými firmami, dále pak zamezit vzniku úzkého oligopolu prostřednictvím výše zmíněných smluv a dohod, a také podpořit vstup nových firem do odvětví, čímž by byl zajištěn vznik širokého oligopolu.

2.4.7. Svoboda konkurence

Jak uvádí Kliková, Kotlán a kol. (2012) a Žák a kol. (2000), svobodu konkurence je možné definovat jako svobodu jednání a rozhodování jednotlivých ekonomických subjektů. Z pohledu nabízejících, neboli firem, jde o svobodu rozhodování o výrobních postupech, technologiích, inovacích apod. Na straně poptávky, tedy u spotřebitelů, se jedná o možnost volby výrobku nebo služby u libovolného producenta. Těmto předpokladům nejlépe odpovídá monopolistická konkurence. Svoboda konkurence může být omezena dvěma překážkami, a to buď přirozenými, nebo umělými monopoly, které jsou výsledkem tlaku lobbystických skupin, či státní regulací. V případě přirozených překážek doporučují autoři státní dohled nad možným zneužíváním monopolního postavení. Umělé překážky je potřeba odstranit zcela. Tato koncepce bývá kritizována především za nedostatečné

vymezení samotné svobodné konkurence, stejně tak odvětví, v nichž konkurence nefunguje. Kritice podléhá také nejednoznačný vztah mezi svobodnou konkurencí a optimálním hospodářským výsledkem.

2.4.8. Neoklasická svobodná soutěž

Koncept neoklasické svobodné soutěže rozvinul Erich Hoppmann v druhé polovině 60. let 20. století, především jako kritiku koncepcí dokonalé a optimální soutěže. Dokonalá konkurence podle Hoppmanna popírá podstatu pravé konkurence, neboť v dokonalé konkurenci neexistuje motivace k jakémukoli pokroku v oblasti produkce, neexistuje zde nejistota a firmy nedosahují úspor z rozsahu. Neoklasická svobodná soutěž vychází ze tří tezí. První z nich je non dilemma teze, podle níž je zabezpečena ekonomická efektivnost výsledku, je-li zabezpečena také svoboda tržního jednání. Druhá teze rule-of-law říká, že tvorbou negativních právních norem dochází k vyčerpávání politiky soutěže a podle třetí teze non-separabilis není možné vytrhnout jeden trh ze systému a analyzovat ho samostatně. Teze tedy stanovují přísné zákazy, díky kterým by mělo být dosaženo maximální svobody soutěže (Kubíček a kol., 2006; Fibířová a Kasan, 1992).

2.4.9. Harvardská škola

Ekonomové harvardské školy, například Joe S. Bain, se zabývali koncepcí účinné soutěže, v rámci které se snažili zjistit, zda je tržní soutěž skutečně účinná, neboli funkční. V této koncepci je možné spatřovat jistou podobnost s Kantzenbachovou teorií. Podle účinné soutěže tržní chování a struktura určují tržní výsledky. V rámci harvardské školy jsou rozlišováni strukturalisté, podle nichž tržní chování nemá příliš velký význam, a naopak behavioristé zastávající opačný názor.

Ekonomové harvardské školy prosazují myšlenku boje proti tržní moci, která má podle nich za následek neefektivnost vstupu a výstupu monopolu, neefektivnost kartelů, dále neefektivnost výběru, čímž je myšlena diferenciace cen v rámci monopolu, a jako poslední jsou to náklady monopolního boje (např. náklady na reklamu). Tržní síla je v tomto pojetí chápána jako škodlivá, a proto se harvardská škola snažila o upevnění antimonopolních zákonů. Pokud je trh silně koncentrován, pak je automaticky považován za monopolní. Podle představitelů harvardské školy roste s tržní mocí ziskovost a tržní moc roste s koncentrací výroby. Zejména po druhé světové válce pak začaly sílit požadavky na vytvoření antimonopolního úřadu, který by optimalizoval tržní prostředí a

stanovoval velikost tržního podílu neslučitelného s dokonale konkurenční tržní strukturou (Kubíček a kol., 2006; Fibírová a Kasan, 1992).

2.4.10. Chicagská škola

Tento přístup je spojen s Chicagskou univerzitou od roku 1930 a představitele tohoto přístupu spojuje víra ve svobodné trhy a efektivní alokaci zdrojů, přirozeně bez zásahů státu. Myšlenky chicagské školy vychází z učení neorakouské školy. Jedním z představitelů chicagské školy je George Joseph Stigler, který se zabýval efektivní velikostí podniku podle kritéria přežití, na základě kterého vysvětluje výnosy z rozsahu právě v závislosti na velikosti podniku. Z jeho prací jednak vyplývá, že neexistuje žádná výhoda, která by plynula z velikosti firmy, ale také existence větší pravděpodobnosti vzniku velkých firem pomocí akvizicí a fúzí, než díky skutečnému růstu firmy.

Ve statí Teorie oligopolu Stigler využil k analýze oligopolu teorii kartelové (koluzní) dohody. V této statí vycházel ze skutečnosti nezákonnosti těchto dohod, nemožnosti vzájemné kontroly členů kartelu a z motivace kartelovou dohodu porušit a získat tím výhodu nad ostatními členy dohody. Stigler se domníval, že stabilita kartelové dohody závisí především na schopnosti členů této dohody odhalit a potrestat její případné nedodržení. Stigler společně s Miltonem Friedmanem přispěli ke změně postoje k přirozeným monopolům. Podle nich i přes regulaci monopolou nedochází ke snižování ceny jeho produkce a reakce na technologický pokrok je v tomto případě mnohem méně pružná. Příčinu viděl Stigler především v malé efektivnosti regulace.

Ve své práci Teorie ekonomické regulace popsal koncept ovládnutí strážce (regulátora). Cílem regulátora by mělo být stanovení ceny ve veřejném zájmu, avšak je-li tento regulátor dosazen politickou stranou, pak může být výsledná cena stanovena tak, aby byla výhodná pro obě strany. Výsledkem je tak ovládnutí regulátora samotnými regulovanými subjekty. Představitelé chicagské školy se tedy vymezují proti regulaci monopolu, neboť tyto firmy dosahují úspor z rozsahu a nízkých nákladů. Jediným důsledkem regulace je podle nich ztráta efektivnosti. Cílem antimonopolní politiky by měla být podle představitelů chicagské školy výrobní a alokační efektivnost (Sojka, 2010; Brožová, 2006; Kubíček a kol., 2006; Holman a kol., 2005; Viscusi, Harrington, Vernon, 2005; Fibírová a Kasan, 1992).

Podle Friedmana existují tři zdroje monopolu, kterými jsou technické okolnosti, dále dohoda mezi soutěžiteli a také přímá nebo nepřímá vládní pomoc, která je nejčastější příčinou vzniku monopolu. Friedman doporučuje odstranit opatření přímo podporující

monopol a vynucení dodržování antimonopolních zákonů všemi účastníky. Nejúčinnějším nástrojem omezení monopolu je podle něj reforma daňových zákonů, konkrétně zrušení daně ze zisku společností (Friedman, 1993). Jak uvádí Kubiček a kol. (2006, str. 184): „chicagské učení je namířeno na likvidaci monopolu z regulace a nikoliv proti efektivnímu monopolu z konkurence, jehož eliminaci ponechává na přirozených tržních silách“.

Na tomto místě je potřeba zmínit také názor profesora Dominicka T. Armentana, který ve své knize popisuje výhrady proti antimonopolní politice a konkrétní důvody pro zrušení antimonopolní politiky, neboť reformy zákonů nejsou podle něj dostačující. Jedním z důvodů pro zrušení antimonopolních zákonů je samotná chybná interpretace konkurence a monopolu. Armentano se domnívá, že v rámci konkurenčního procesu tržní podíl firmy vyjadřuje její celkovou efektivnost, nikoli její sílu. Monopolní síla není podle něj nikdy výsledkem tržních aktivit účastníků, ale vždy je výsledkem (právního) omezení. Dalším důvodem je podle Armentana skutečnost, že antimonopolní zákony chrání neefektivní firmy produkující s vysokými náklady, namísto nízkých cen, či inovací konkurentů.

Autor rovněž kritizuje omezování fúzí, neboť toto omezení může bránit zvyšování efektivnosti firem. Dále poukazuje na předpoklad získání informací o společenském prospěchu, společenských nákladech, efektivnosti apod. regulátory, nebo soudy. Tyto informace je však podle Armentana možné získat pouze, pokud dochází k působení spontánního tržního procesu. Reformy protimonopolních zákonů, které v průběhu let proběhly, jsou pouze administrativní a nelze je podceňovat, ale nelze jim ani přikládat přílišnou váhu, neboť vychází ze zcela chybného chápání, jak bylo uvedeno výše (Armentano, 2000).

3. Ochrana hospodářské soutěže v podmínkách České a Slovenské republiky

Třetí kapitola je zaměřena na ochranu hospodářské soutěže uplatňovanou konkrétně v České a Slovenské republice. Prostor je věnován zejména platné legislativě upravující hospodářskou soutěž, dále orgánům, které mají na starosti realizaci této legislativy a jejich konkrétním vybraným činnostem. V závěru kapitoly je provedena komparace politiky ochrany hospodářské soutěže v České a Slovenské republice.

3.1. Česká republika

V rámci podkapitoly zaměřené na Českou republiku je nastíněn legislativní vývoj politiky ochrany hospodářské soutěže a zmíněn Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (dále jen Úřad), který je hlavním orgánem dohlížejícím na dodržování soutěžního práva v ČR. Ve zbylé části podkapitoly jsou popisovány jednotlivé vybrané oblasti činnosti Úřadu, jako je zneužití dominantního postavení, zakázané dohody, spojování soutěžitelů a další, včetně neohlášeného šetření na místě.

3.1.1. Legislativní rámec ochrany hospodářské soutěže v ČR

Jak uvádí Kliková, Kotlán a kol. (2012), politika ochrany hospodářské soutěže je ve vyspělých zemích podložena existující legislativou, a ani v ČR tomu není jinak. V současné době je ochrana hospodářské soutěže upravena především zákonem č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon) (ÚOHS, 2014a). Zákon č. 143/2001 Sb. je součástí souboru několika vzájemně provázaných předpisů, jejichž systém má původ v roce 1991. Právě v tomto roce byl Federálním shromážděním České a Slovenské Federativní republiky přijat první zákon, týkající se ochrany hospodářské soutěže, a to zákon č. 63/1991, který byl účinný od 1. března 1991.

Zde je potřeba poznamenat, že účinnost nastala v době, kdy ještě nebyly přijaty základní právní dokumenty, jako je ústava, obchodní, nebo občanský zákoník. Bylo tomu tak díky přechodu k tržní ekonomice a nutnosti na tuto zásadní změnu reagovat, ale také uvědomění si potřeby ochrany nově vznikající tržní ekonomiky, založené na volné soutěži. Brzké přijetí tohoto zákona poznamenalo jeho kvalitu, a to především v oblasti pojmového aparátu, neboť zákon místo současného označení soutěžitel používal výraz podnikatel, dále nerozlišovat horizontální a vertikální fúze, dominantní postavení bylo stanoveno 30%

podílem na trhu atd. Nepřesnost pojmového aparátu pramenila zejména z nemožnosti navázat při tvorbě zákona na minulé zkušenosti s aplikací soutěžního práva, neboť ekonomika se před rokem 1989 vyznačovala monopolní strukturou podniků.

Postupem času se některá ustanovení zákona ukázala jako nedostatečná, a proto byl v roce 2001 přijat nový zákon o ochraně hospodářské soutěže (č. 143/2001 Sb.). Hlavním cílem zákona bylo odstranit všechny nedostatky zákona č. 63/1991 Sb.; proto byly nově vymezeny dohody vertikální a horizontální, soutěžitelům bylo také umožněno požádat o výjimku ze zákazu u dohod narušujících soutěž. Spolu s účinností zákona, která nastala k 1. červenci 2001, začaly platit tzv. blokové výjimky (shodné s unijními) a v platnost vstoupil Leniency program, o němž bude zmínka v dalším textu. Účinnost ke stejnému datu nabylo i osm prováděcích vyhlášek Úřadu, jimiž byly vymezeny výjimky ze zákazu dohod narušujících soutěž.

K podstatným změnám došlo také k 1. květnu 2004 díky vstupu České republiky do Evropské unie (EU) a právo Evropského společenství, týkající se hospodářské soutěže, se tak stalo bezprostředně aplikovatelným. Aplikace tohoto práva byla upravena novelou zákona č. 340/2004 Sb., jehož účinnost nastala 2. června 2004. Hlavní příčinou této novelizace bylo začlenění nových institutů do českého soutěžního práva a usnadnění aplikace evropského práva Úřadem, stejně jako jeho fungování v prostředí úřadů na ochranu hospodářské soutěže ostatních členských zemí EU. Kromě implementace evropského práva byla změněna i některá další ustanovení s cílem přizpůsobit české soutěžní právo trendům v EU (ÚOHS, 2008a; Raus a Neruda, 2005).

Jak uvádí ÚOHS (2009a), významná změna soutěžního práva nastala také v roce 2009, kdy 1. září 2009 nabyl účinnosti zákon č. 155/2009 Sb., jímž se změnil zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. Významná změna se týkala oblasti spojování soutěžitelů, kdy se v zákoně hovoří o zjednodušeném řízení. Toto řízení dovoluje spojení u fúzí, u kterých není podezření na narušení trhu. Opatření se týká zejména firem s malým tržním podílem, případně pokud dochází ke změně ze společné kontroly na výlučnou. V rámci zjednodušeného řízení je možné rozhodnout do 20 kalendářních dnů. V prosinci 2012 nabyla účinnosti novela zákona o ochraně hospodářské soutěže (již devátá v pořadí) a jejím přínosem bylo zejména začlenění Leniency programu a institutu narovnání do zákona. Institut narovnání opravňuje Úřad snížit pokutu soutěžiteli, a to až o 20 %, pokud se tento soutěžitel přizná ke spáchání správního deliktu a

podá k Úřadu žádost. Novela také zavedla zcela novou sankci v oblasti bid rigging² dohody, konkrétně tříletý zákaz účasti soutěžitele na koncesním, nebo zakázkovém řízení. Novelou zákona získal Úřad rovněž možnost nezahajovat řízení v případě, že na vedení řízení není veřejný zájem především z důvodu nízké míry škodlivosti jednání. Míra škodlivosti je posuzována podle povahy takto dotčeného trhu (ÚOHS, 2012).

3.1.2. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže

Zastřešující organizací ochrany hospodářské soutěže je v ČR Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS, dále jen Úřad), který byl zřízen 26. dubna 1991 zákonem č. 173/1991 Sb. Úřad zahájil svou činnost 1. července 1991 a jeho sídlem se stalo Brno. Úřad byl v roce 1992 nahrazen Ministerstvem pro hospodářskou soutěž, díky probíhající transformaci národního hospodářství, která byla hlavním důvodem této změny. Pod svým současným názvem začal ÚOHS vystupovat 1. listopadu 1996 a pokračoval v činnostech ministerstva. Působnost ÚOHS je vymezena zákonem č. 273/1996 Sb., a to ve znění zákona č. 187/1999 Sb. Náplní činnosti Úřadu je zejména vytváření podmínek pro hospodářskou soutěž, dále výkon dohledu v oblasti veřejných zakázek a veřejné podpory. Od února 2010 vykonává ÚOHS dohled nad dodržováním zákona o významné tržní síle a jejím zneužití. Mezi priority Úřadu patří také transparentnost při rozhodování (ÚOHS, 2014b). V oblasti hospodářské soutěže se ÚOHS zaměřuje na zakázané dohody, zneužití dominantního postavení, spojování soutěžitelů a významnou tržní sílu (ÚOHS, 2014c).

Před tím, než budou rozebrány jednotlivé oblasti zájmu ÚOHS, je potřeba vymezit základní pojmy, mezi které patří pojem soutěžitel a relevantní trh. **Soutěžitelem** jsou podle zákona fyzické a právnické osoby, jejich sdružení, ale také sdružení těchto sdružení a další formy seskupování a to i v případě, že tato seskupení nejsou právníky osobami, ale účastní se hospodářské soutěže, nebo ji ovlivňují. Účastníkem řízení úřadu již v minulosti byly i velké nadnárodní společnosti, drobní podnikatelé, komory (např. Česká lékařská komora), nebo příspěvkové organizace (Bednář, 2005). Podle Rause a Nerudy (2005) jsou soutěžiteli přímí konkurenti, ale i osoby, které jsou vůči sobě v „dodavatelsko-odběratelském“ vztahu, který může být jak horizontální, tak vertikální. Toto rozlišení je důležité při posuzování zakázaných dohod.

² Bid rigging, neboli tendrový kartel, je definován jako dohoda týkající se ovlivnění nabídek mezi jednotlivými uchazeči o danou zakázku. Toto jednání je z hlediska legislativy na pomezí práva ochrany hospodářské soutěže a práva v oblasti veřejných zakázek.

Relevantní trh je podle zákona trh zboží, které je z hlediska jeho charakteristiky, ceny a zamýšleného použití shodné, porovnatelné nebo vzájemně zastupitelné a to na území, na kterém jsou soutěžní podmínky homogenní a zřetelně odlišné od sousedících zemí. Jak uvádí Petr a kol. (2010), Bednář (2005) a Raus a Neruda (2005), relevantní trh je potřeba vymezit u všech institutů soutěžního práva a pro každý případ musí být vymezen věcně, geograficky a časově. Zjednodušeně je možné říci, že o věcném vymezení rozhoduje konečný spotřebitel, neboť z věcného hlediska zahrnuje relevantní trh takové zboží, které je podle spotřebitele zastupitelné a může stejně, nebo velmi podobně uspokojit jeho potřebu. V rámci geografického vymezení je důležité, aby dvě geograficky odlišná místa náležela dvěma relevantním trhům. Úřad v rámci geografického vymezení rozlišuje mezi celorepublikovým a lokálním trhem. Působení soutěžitele na trhu je posuzováno v určitém časovém horizontu, a proto je relevantní trh vymezen také časově. V zásadě je rozlišováno, zda se jedná o trvalý trh, nebo krátkodobý trh.

a) Zakázané dohody

Dohoda mezi soutěžiteli je podle zákona zakázána tehdy, je-li jejím cílem, nebo výsledkem narušení hospodářské soutěže. V tomto případě je dohoda zakázaná a neplatná, není-li stanoveno jinak Úřadem, který může v této oblasti povolit výjimku. Dovolené jsou dohody se zanedbatelným dopadem na hospodářskou soutěž. Jak uvádí Bednář (2005), v zákoně je uveden výčet zakázaných dohod, přesto je potřeba, aby tyto dohody splňovaly i podmínku uvedenou v generální klauzuli, tedy že musí alespoň potenciálně vést k narušení soutěžního prostředí. Dohoda by měla být posuzována v ekonomickém kontextu, kdy je zjišťováno, jaká by byla situace na trhu v případě neuzavření této dohody, avšak skutečnost, zda smlouva byla, či nebyla uzavřena, má vliv pouze na uvalení sankce v případě jejího uzavření, nikoli na zakázání dohody.

Jak vyplývá z definice zakázaných dohod, dohoda nemusí být považována za zakázanou v případě, že je její dopad na hospodářskou soutěž minimální. Tento přístup odpovídá konceptu *rule of reason*³. Existují však i dohody, které odpovídají konceptu

³ *Rule of reason* je jeden z přístupů k analýze zakázaných praktik, který vyhodnocuje účinky těchto praktik. Podle tohoto přístupu je potřeba rozhodnout, zda skutečně došlo k omezení soutěže, a to na základě řady faktorů, např. informací o dané společnosti před a po zavedení omezení, ale také o historii, nebo účincích omezení.

*per se*⁴ a narušují soutěž (dohoda o cenách). Poslední novela zákona zrušila § 6, který obsahoval stanovení maximálních podílů účastníků dohody na relevantním trhu, kdy dohody neměly vliv na hospodářskou soutěž. Nyní jsou tyto dohody upraveny v § 5 zákona, který vymezuje horizontální a vertikální dohody. Dospěje-li Úřad k názoru, že existuje důvodné podezření o uzavření zakázané dohody, která narušuje hospodářskou soutěž (a nejedná se o dohodu vyjmutou ze zákona), pak zahájí v této věci řízení. Odhalení těchto zakázaných dohod je velmi složité a sami účastníci, kteří se již těchto dohod nechtěli účastnit, neměli zájem o jejich prozrazení, z důvodu obavy vysokých sankcí. Řešením pro obě strany je tak tzv. Leniency program (Bednář, 2005).

Tento program je v ČR používán od roku 2001 a v průběhu let došlo k jeho několika úpravám (ÚOHS, 2008b). Institut Leniency programu byl v zákoně zakotven až v roce 2012 a v této návaznosti vydal úřad v roce 2013 oznámení, ve kterém podrobně upravil podmínky a postup při využití programu (ÚOHS, 2013a). V rámci Leniency programu je možné rozlišovat Leniency typu I, u kterého může Úřad upustit od uložení pokuty soutěžiteli, který se účastnil kartelové dohody, pokud jako první ze všech soutěžitelů poskytne úřadu veškeré informace a podklady týkající se kartelové dohody, které Úřad nezískal a pokud neměl dostatek informací, dále pokud soutěžitel přiznal svou účast na dohodě a splnil podmínky pro aplikaci tohoto programu. Podle toho, jaké informace a podklady soutěžitel Úřadu předloží, je rozlišován Leniency typu IA a Leniency typu IB. V rámci Leniency II může Úřad soutěžiteli pouze snížit pokutu, pokud (již ne jako první soutěžitel) poskytne Úřadu informace a nezbytné podklady týkající se dohody, přizná svou účast na dohodě a splní obecné podmínky pro aplikaci programu. Prvnímu soutěžiteli může být snížena pokuta o 30-50 %, druhému soutěžiteli o 20-30 % a dalším soutěžitelům až o 20 %. (ÚOHS, 2013b). Petr a kol. (2010) doplňují, že program lze aplikovat pouze na kartelové dohody, přičemž Úřad aplikuje program pouze na dohody horizontální.

b) Zneužití dominantního postavení

Jak uvádí zákon, umožňuje-li tržní síla soutěžiteli, nebo více soutěžitelům společně chovat se na trhu ve značné míře nezávisle na jiných soutěžitelích, nebo spotřebitelích, má tento soutěžitel (více soutěžitelů) dominantní postavení. Tržní síla je posuzována podle

⁴ *Per se* je druhým z přístupů k analýze zakázaných praktik, podle kterého jsou negativní účinky těchto praktik zcela zjevné, a proto jsou zakázány.

objemu dodávek, nebo nákupu na trhu daného zboží (tržní podíl), kterého dosáhne soutěžitel v období, které podléhá zkoumání. Mezi další ukazatele určení tržní síly patří hospodářská a finanční síla soutěžitelů, překážky vstupu na trh, struktura trhu apod. Není-li možné stanovit tržní sílu na základě těchto ukazatelů, pak se má za to, že dominantní postavení zaujímá soutěžitel, nebo více soutěžitelů, kteří v rozhodném období dosáhli na trhu většího tržního podílu, než 40 %. Jak již bylo uvedeno v přehledu legislativy, na počátku uplatňování ochrany hospodářské soutěže byl tento podíl stanoven ve výši 30 %.

Podle Bednáře (2005) existuje zásadní rozdíl mezi americkým právem a evropským, respektive českým soutěžním právem, neboť v americkém právu existuje zákaz monopolizace, tedy *per se*, zatímco legislativa v ČR vychází z předpokladu, že dominantní postavení zneužito být nemusí. Samotná existence dominantního, či monopolního postavení zakázána není. Česká právní úprava nezahrnuje definování pojmu zneužití dominantního postavení, ale obsahuje výčet jednání, která jsou za zneužití považována. Jedná se o vynucování nepřiměřených podmínek ve smlouvách, vázaný souhlas s uzavřením smlouvy, uplatňování rozdílných podmínek při shodném, či podobném plnění vůči jednotlivým účastníkům trhu nebo zastavení, či omezení výroby, odbytu, nebo výzkumu a vývoje, kterým jsou spotřebitelé negativně ovlivněni.

c) Spojování soutěžitelů

Ke spojení soutěžitelů dochází podle zákona zejména fúzí dvou, nebo více soutěžitelů, kteří na trhu dříve působili samostatně. Za spojení je považováno rovněž nabytí podniku jiného soutěžitele, nebo jeho částí. Spojením soutěžitelů je také situace, kdy osoba(y), které nejsou podnikateli, kontrolují alespoň jednoho ze soutěžitelů, přičemž kontrolou je ve smyslu zákona myšlena možnost subjektu vykonávat vliv na činnost jiného ze soutěžitelů. Jak uvádí Raus a Oršulová (2014), na rozdíl od zakázaných dohod a zneužití dominantního postavení se zde jedná o *ex ante* kontrolu ze strany úřadu, jejímž cílem je zamezit vzniku takové tržní struktury, která by umožnila vznik monopolních, nebo dominantních hráčů. Zákon rovněž obsahuje výši obratu soutěžitele, nebo více soutěžitelů, které musí být dosaženo, aby spojení podléhalo povolení Úřadu. Úřad tedy bude posuzovat jednání, které naplňuje znaky spojení soutěžitelů pouze v případě, že dojde k naplnění notificačních kritérií, která stanovují výši obratu, které musí být dosaženo, neboť právě tato spojení jsou Úřadem považována za závažná a mohla by negativně ovlivnit tržní strukturu.

Chtějí-li se tedy soutěžitelé spojit, pak musí podat Úřadu návrh a na základě tohoto návrhu je Úřadem zahájeno řízení, v rámci kterého buď spojení povolí, nebo oznámí soutěžitelům pokračování řízení v případě, že by díky této fúzi došlo k narušení hospodářské soutěže. Rozhodnutí o povolení spojení je Úřad povinen vydat do 30 dnů od zahájení řízení. V případě obavy z negativních dopadů fúze je úřad povinen rozhodnout do pěti měsíců od zahájení řízení. Zákon umožňuje také zjednodušené řízení o povolení spojení v případě, že soutěžitelé nepůsobí na stejném relevantním trhu, nebo je jejich společný podíl na tomto trhu menší, než 15 %. Zároveň je potřeba, aby žádný ze soutěžitelů nepůsobil na trhu, který vertikálně navazuje na relevantní trh, nebo aby jejich podíl na tomto navazujícím trhu byl menší, než 25 %.

d) Procedura narovnání

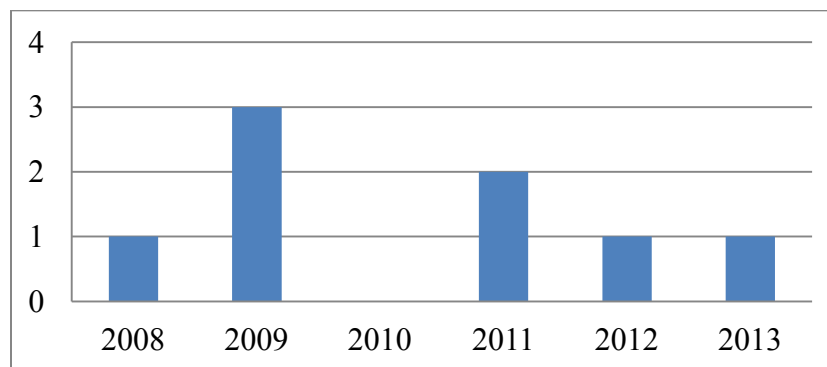
Tuto proceduru uplatňuje úřad od roku 2008, avšak jednoznačně byla upravena až po začlenění do zákona v roce 2012. V rámci této procedury se jedná o využití institutu žádosti o snížení pokuty, a to dle § 22ba odst. 2 zákona (ÚOHS, 2013a). Je-li soutěžitel uznán vinným ze spáchání správního deliktu podle § 22 odst. 1 písm. b), c), d) nebo podle § 22a odst. 1 písm. b), c) nebo d), sníží Úřad pokutu, o které soutěžitele informoval, a to o 20 % za předpokladu, že se soutěžitel ke spáchání správního deliktu přiznal a pokud se Úřad domnívá, že tato pokuta bude dostatečná vzhledem k povaze a závažnosti deliktu. Petr a kol. (2010) dodávají, že cílem tohoto opatření je urychlit proces rozhodování a snížit počet rozhodnutí napadených u soudu. Současně by se měla zvýšit pravděpodobnost odhalení protisoutěžního jednání a celkově by mělo dojít ke zlepšení vymáhání soutěžního práva. Soutěžitel a Úřad se v rámci této procedury musí shodnout na povaze protisoutěžního jednání, době, po kterou bylo toto protisoutěžní jednání uskutečňováno a výši pokuty, kterou je soutěžitel ochoten přijmout.

V souvislosti s procerudurou narovnání se nabízí otázka, zda Úřad skutečně ušetří prostředky, které by jinak vynaložil v případě řízení neukončeného narovnáním. Je-li si soutěžitel vědom svého protisoutěžního jednání, pak zřejmě předloží Úřadu návrh na narovnání, čímž si zajistí nižší pokutu a nebude vystaven negativní publicitě. Tento postup však není příliš žádoucí a je znakem větší volnosti v rozhodování Úřadu.

Jak vyplývá z grafu 3.1, institut narovnání nebyl v prvních letech po jeho zavedení příliš využíván. V roce 2010 nebyl využit ani jednou. Příčinou může být právě podmínka přiznání se ke spáchání správního deliktu a dohoda s Úřadem, případně soutěžitelé mohou

považovat snížení pokuty o 20 % za nepodstatné vzhledem k výši pokuty, která jim za jejich protisoutěžní jednání hrozí. Dle § 22 odst. 1, písm. b), c) a d) je možné uložit pokutu do výše 10 000 000 Kč, stejně tak jako podle § 22a odst. 1 písm. b). c) a d), kde je uvedena i alternativní možnost uložit pokutu ve výši 10 % z čistého obrátu za poslední účetní období (Raus a Oršulová, 2014).

Graf 3.1: Počet případů vyřešených prostřednictvím narovnání

Zdroj: ÚOHS, 2013a, ÚOHS, 2012, vlastní zpracování.

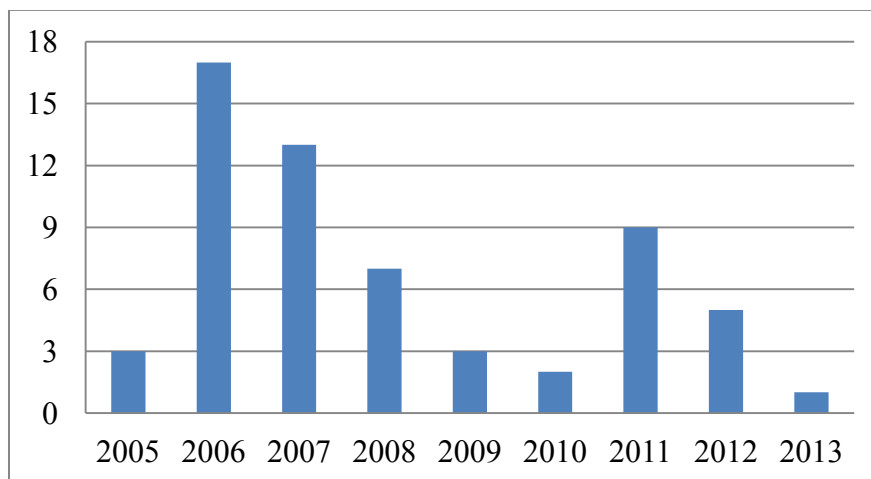
e) Alternativní řešení případů

Úřad má možnost po provedení prošetření věci podle § 20 odst. 1 písm. a) nezahájit sankční řízení z moci úřední v případě, že na vedení řízení není veřejný zájem kvůli nízké míře škodlivosti takového jednání. Jak je uvedeno v Oznámení úřadu o alternativním řešení soutěžních problémů a odložení věci, Úřad by měl vykonávat své pravomoci zdrženlivě, a k zahájení správního řízení, resp. k uložení pokuty by měl přistoupit pouze v nezbytném případě s ohledem na ochranu hospodářské soutěže. Úřad při posuzování využití alternativního řešení přihlédne k povaze jednání, způsobu, významu dotčeného trhu a počtu dotčených spotřebitelů. Při využití alternativního řešení problémů jsou tyto případy odloženy bez zahájení správního řízení, a to i v případě, že došlo k porušení soutěžního práva, avšak dopady takového jednání (vedou-li vůbec k narušení soutěžního prostředí), je možné považovat za zanedbatelné (ÚOHS, 2013c).

Graf 3.2 znázorňuje vývoj počtu případů vyřešených prostřednictvím alternativního řešení od roku 2005, kdy byl tento institut zaveden. Jak je patrné z grafu, tento institut je využíván více, než institut narovnání. Nejvyšší počet případů vyřešených prostřednictvím alternativního řešení byl zaznamenán v roce 2006, přičemž v posledních letech je možné pozorovat spíše klesající tendenci. ÚOHS (2007a) zdůvodňuje nárůst počtu případů

vyřešených prostřednictvím alternativního řešení v letech 2006 a 2007 aktivním využíváním tohoto opatření od nástupu Martina Peciny na post předsedy Úřadu v roce 2005.

Graf 3.2: Počet případů vyřešených prostřednictvím alternativního řešení

Zdroj: ÚOHS, 2013a; ÚOHS, 2008a, vlastní zpracování.

f) Neohlášené šetření na místě

Většina protisoutěžních praktik je soutěžiteli utajována, a je proto velmi obtížné získat jakékoli informace o tomto jednání. Jak již bylo zmíněno, v rámci zakázaných dohod mohou být informace získávány přímo od soutěžitelů zapojených do kartelu (viz Leniency program). Úřad může získat informace o protisoutěžním jednání rovněž na základě neohlášeného šetření na místě, přičemž dotýčný podnik není o této skutečnosti předem informován, aby se nemohl na kontrolu připravit, a zničit tak případné důkazy o nelegálních praktikách. Tento nástroj je považován za velmi efektivní, avšak je bez pochyby, že zasahuje do práv podniků, které jsou povinny toto šetření strpět a spolupracovat s Úřadem. Šetření zpravidla probíhá v tzv. obchodních prostorách podniku, které tento podnik využívá ke své činnosti. Šetření lze provést také v jiných, než obchodních prostorách, které nejsou bezprostředně využívány pro výkon činnosti podniku. V rámci šetření úřad zajišťuje tzv. obchodní záznamy, tedy veškeré záznamy a informace související se soutěžní činností podniku, které by mohly vést k objasnění předmětu řízení (Petr a kol., 2010).

Jak uvádí zákon, zaměstnanci Úřadu jsou oprávněni vstupovat do obchodních prostor soutěžitelů, ověřovat dokumenty, nahlížet do obchodních záznamů, pořizovat kopie

těchto obchodních záznamů, pečtit obchodní prostory a požadovat od soutěžitele nezbytnou součinnost potřebnou k provedení šetření. Šetření v jiných, než obchodních prostorách, jako jsou byty fyzických osob, které jsou statutárními orgány soutěžitele nebo jejich členy nebo jsou v pracovněprávním vztahu k soutěžiteli, může být provedeno pouze v případě, že existuje důvodné podezření, že se v těchto prostorách nacházejí obchodní záznamy. Petr a kol. (2010) doplňují, že úřad zatím takovéto šetření neprováděl a vzhledem k již zmíněnému zásahu do osobních práv by byl v tomto případě vyžadován souhlas soudu v rámci tzv. nesporného řízení zahájeného na základě návrhu Úřadu.

Místopředseda Úřadu Michal Petr na listopadové konferenci uvedl, že Úřad po rozsudku Evropského soudu pro lidská práva dočasně přerušil šetření v sídlech firem. Evropský soud totiž řešil stížnost Delta Pekárny, podle které došlo před 11 lety v jejích kancelářích k porušení evropské úmluvy o ochraně lidských práv českými úřady inspekci. Česká republika je za toto jednání povinna vyplatit firmě odškodné ve výši 5 000 EUR. Úřad chce v budoucnu šetření na místě obnovit, avšak v této oblasti plánuje uskutečnit legislativní změny. Podle sdělení Michala Petra plánoval Úřad v tomto roce uskutečnit ještě několik šetření na místě, ke kterým však z opatrnosti nakonec nebude přistoupeno. Řešením je podle Petra buď uskutečňovat šetření na místě po předchozím souhlasu soudu, nebo by mohl být zaveden systém soudní kontroly po provedení šetření na místě (Finanční noviny, 2014).

Jak již bylo uvedeno výše, neohlášené šetření je obecně považováno za velmi efektivní, ale také výrazně zasahuje do práv soutěžitelů. Proto autorka považuje za zásadní chybu neexistenci jakéhokoli kontrolního mechanismu v případě těchto šetření na místě. S ohledem na tuto situaci by měl Úřad postupovat co nejbezpečněji a měl dbát zejména na legitimitu celého postupu, aby nebylo možné Úřadu v jeho postupu cokoli vytknout a tento postup byl zcela v souladu s platnými zákony. To se však nestalo, a jak uznal Evropský soud, v případě Delta Pekárny došlo k porušení lidských práv. Díky chybnému postupu se Úřad připravil o jeden z nejúčinnějších nástrojů pro odhalování kartelových dohod. Proto je dle autorky na místě co nejrychlejší provedení změn, díky kterým by byla zaručena legitimita postupu a obnovena šetření na místě. Řešením by byla, stejně jako v případě Slovenské republiky, povinnost Úřadu požádat soud o souhlas s provedením neohlášeného šetření na místě.

3.2. Slovenská republika

Tato podkapitola je věnována soutěžní politice uplatňované ve Slovenské republice, konkrétně je uveden stručný nástin vývoje legislativy a zmíněn Protimonopolní úřad Slovenské republiky, jakožto hlavní orgán zajišťující ochranu hospodářské soutěže. Stejně jako v případě podkapitoly věnované České republice budou i zde vymezeny oblasti činností Protimonopolního úřadu.

3.2.1. Legislativní rámec ochrany hospodářské soutěže v SR

Prvním zákonem, který upravoval ochranu hospodářské soutěže na Slovensku, byl zákon č. 63/1991 sb. o ochraně hospodářské soutěže, který byl přijat Federálním shromážděním ČSFR. Tento zákon však nebyl příliš kvalitní (viz. kapitola 3.1.1), a proto byl po jednoleté působnosti novelizován (důvodem byl také rozpad ČSFR) a byl nahrazen novelou č. 495/1992 Sb. Touto novelou byl zrušen Federální úřad pro ochranu hospodářské soutěže a v roce 1993 došlo k přijetí zákona č. 188/1994 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. Účinnost tohoto zákona nastala 1. srpna 1994. Tento zákon jako první představoval spojení slovenského soutěžního práva se soutěžním právem EU. I tento zákon byl však postupem času několikrát novelizován; jako asi nejvýznamnější je uváděn zákon č. 121/2000 Sb., jehož hlavní předností bylo jeho vypracování podle tehdy platných komunitárních předpisů. Zákon byl upraven také zákonem č. 240/1998 Sb., díky kterému byly vyňaty dohody o zemědělských výrobcích ze zákazu dohod, které omezují soutěž. Zavedeno bylo také např. právo *de minimis* nebo obecné výjimky z dohod omezujících soutěž. Všechny změny byly nakonec obsaženy v jednom zákoně, a to zákoně č. 121/2000 Sb., který byl účinný od 13. dubna 2000. Cílem tohoto zákona bylo posílit roli Úřadu, především jeho nezávislost, která je důležitá pro uplatňování soutěžní politiky a byl změněn způsob jmenování členů Úřadu. Zákon byl také zaměřen na další harmonizaci slovenského a evropského soutěžního práva, která měla přispět k co nejlepšímu vymezení jednotlivých oblastí hospodářské soutěže a zaručit lepší provázanost jednotlivých předpisů.

V roce 2001 byl přijat další zákon č. 136/2001 Sb. o ochraně hospodářské soutěže, který zároveň upravoval zákon z roku 1990 o organizaci ministerstev a dalších orgánů státní správy. První novelizace tohoto zákona byla provedena již v následujícím roce a do slovenského soutěžního práva začleňovala tzv. blokové výjimky a upravovala slovenské právo o prvky *acquis communautaire* v souvislosti se vstupem Slovenska do EU v roce 2004. Po vstupu Slovenska do EU vstoupila v platnost další novela, tentokrát č. 204/2004 Sb. a mimo jiné došlo ke vzniku organizací, které měly na starost uplatňování evropského

práva. Na Slovensku to byl Protimonopolní úřad SR (dále jen Úřad). Tato novela přinesla také přesné vymezení subjektů hospodářské soutěže (Ďurišová, 2012). S ohledem na zavedení jednotné měny Euro na Slovensku byl přijat zákon č. 165/2009 Sb., který upravoval ustanovení zákona, obsahující částky stanovené ve slovenských korunách. Jak je uvedeno v důvodové zprávě Úřadu, tímto zákonem byly implementovány i další změny, jejichž nutnost byla zjištěna v průběhu využívání stávajícího zákona. Změny se týkaly koncentrací podniků, zejména úprava výše obrátu, možnost oznamovat záměr koncentrace ještě před uzavřením smlouvy; změněna byla ale také sankční politika (Antimon, 2009). Zákon byl upraven rovněž v roce 2011 (zákon č. 387/2011 Sb.) a opět v něm došlo především ke změnám v oblasti koncentrací (Antimon, 2011).

Poslední úprava byla provedena v roce 2014 a měla by mít pozitivní dopad na podnikatele. Změny nastaly v oblasti koncentrací, konkrétně bylo upraveno počítání lhůt ve prospěch oznamovatelů. Novela se zabývala také zakázanými dohodami, nebo ochranou informací. V zákoně byl uveden institut narovnání a také možnost odměny osobě, která předloží Úřadu informace nebo podklady, které by dokazovaly existenci kartelu (Antimon, 2014a).

3.2.2. Protimonopolní úřad Slovenské republiky

Hlavním orgánem, který na Slovensku dohlíží na ochranu hospodářské soutěže, je Protimonopolní úřad Slovenské republiky (dále jen Úřad). Tento Úřad byl zřízen v roce 1993 zákonem č. 347/1990 Sb. o organizaci ministerstev a ostatních ústředních orgánů státní správy SR a v současnosti je jeho existence upravena zákonem č. 575/2001 o organizaci činnosti vlády a organizací ústřední státní správy. Samotná působnost Úřadu je však upravena zákonem č. 136/2001 Sb. o ochraně hospodářské soutěže ve znění pozdějších předpisů. Jak uvádí Antimon (2014b), úkolem úřadu je: *“chránit a podporovat hospodářskou soutěž a vytvářet podmínky pro její další rozvoj”*. Dále také doplňuje, že soutěžní prostředí je velmi důležité pro rozvoj tržní ekonomiky, a proto Úřad zakazuje praktiky vedoucí k omezení tohoto prostředí. Úřad se tedy zabývá dohodami mezi podnikateli, zneužíváním dominantního postavení, koncentracemi a úkony orgánů státní správy a samosprávy. Cílem Úřadu je také zlepšení soutěžního prostředí, proto se zaměřuje na preventivní politiku prostřednictvím konferencí a přednášek (Antimon, 2014b).

Z hlediska základních pojmů používá slovenský zákon pojem podnikatel, oproti českému označení soutěžitel. Vymezení podnikatele je podobné, jako vymezení soutěžitele, mohou to být tedy jak fyzické, tak právnické osoby, dále sdružení a sdružení

těchto sdružení, pokud jejich jednání souvisí, nebo může souviset se soutěží a to bez ohledu na to, jestli jsou tyto činnosti zaměřené na dosahování zisku, či nikoli. Vymezení relevantního trhu je totožné, jako v českém zákoně, avšak slovenský zákon relevantní trh vysvětluje podrobněji.

a) Dohody omezující soutěž

Pokud zákon nestanovení jinak, je dohoda nebo společný postup podnikatelů, který má, nebo může mít za cíl následek omezení soutěže, zakázán. Mezi dohody omezující soutěž nepatří dohoda, případně společný postup podnikatelů, pokud je dopad na soutěž minimální. Jako vysloveně zakázané jsou uvedeny dohody, které se týkají přímého nebo nepřímého stanovení cen, rozdělení trhu nebo zásobování, přijetí dalších závazků, které nesouvisí s předmětem smlouvy a další. Slovenská republika, stejně jako ČR využívá pro odhalování dohod omezujících soutěž Leniency program, a to již od roku 2001 (Antimon, 2001).

Leniency program se v rámci slovenského soutěžního práva vztahuje na dohody omezující soutěž, konkrétně na dohody horizontální. Slovenský Leniency program umožňuje neuložit pokutu tomu podnikateli, který jako první předloží Úřadu rozhodující důkazy, které povedou k prokázání dohody omezující soutěž, nebo tomu, kdo jako první předloží Úřadu informace nebo důkazy, na základě kterých Úřad provede inspekci, a získá tím rozhodující důkazy pro prokázání dohody narušující soutěž. Zároveň je podnikatel povinen splnit další podmínky účasti v programu. Leniency program rovněž umožňuje snížení pokuty podnikateli, který (již ne jako první) poskytne Úřadu důkazy, jež nemusí bezprostředně vést k prokázání dohody omezující soutěž, ale s ohledem na již získané důkazy umožní existenci této dohody potvrdit. Úřad uvádí, že takovýto důkaz musí mít výraznou přidanou hodnotu, k již získaným důkazům. I zde je potřeba, aby podnikatel splnil i obecné podmínky pro účast v Leniency programu. Snížení pokuty může být v tomto případě až o 50 %. Zákon rovněž umožňuje, aby podnikateli, který se účastnil Leniency programu, v rámci kterého mu má být snížena pokuta, mohla být tato pokuta snížena ještě jednou, a to v rámci institutu narovnání, o dalších 30 % (Antimon, 2014c).

V roce 2013 byl v rámci Leniency programu zaveden nový nástroj, který je upraven v zákoně § 38g a týká se odměny za předložení důkazů o dohodě omezující soutěž (Antimon, 2013). Podle sdělení úřadu mohou fyzické osoby napomoci odhalení dohod narušujících soutěž předložením např. listin, e-mailů prokazujících domluvu, či dohodu

mezi podnikateli. Případně je možné předložit i informace vedoucí k zahájení inspekce u těchto podnikatelů. V případě, že fyzická osoba poskytne úřadu výše zmíněné informace jako první, náleží jí odměna ve výši 1 % z uložené pokuty (případně pokut) v rámci jednoho rozhodnutí Úřadu, avšak maximálně do výše 100 000 EUR. Fyzická osoba (oznamovatel) má nárok na odměnu i v případě, že podnikatelé danou pokutu nezaplatí. V tom případě náleží oznamovateli 50 % z částky, která by mu jinak náležela, avšak maximálně 10 000 EUR. V rámci spolupráce oznamovatele s Úřadem jedná tento oznamovatel pouze s ředitelem odboru kartelů, kterému až do doby vyplacení odměny není povinen sdělit svou totožnost. S dalšími členy Úřadu může oznamovatel jednat pouze v případě jeho osobního souhlasu. Těmito opatřeními se Úřad snaží o zajištění maximální ochrany identity oznamovatele (Antimon, 2014d).

b) Zneužití dominantního postavení

Podle zákona má dominantní postavení na relevantním trhu podnikatel, nebo několik podnikatelů, kteří nejsou vystaveni podstatné soutěži, a kteří se vzhledem ke své ekonomické síle mohou chovat nezávisle. Za zneužití dominantního postavení je podle zákona považováno přímé, nebo nepřímé stanovení nepřiměřených cen, nebo obchodních podmínek, omezení výroby, nebo odbytu na úkor uživatelů, uplatňování rozdílných podmínek při stejném, nebo porovnatelném plnění vůči jednotlivým podnikatelům, kteří jsou, či mohou být tímto jednáním v soutěži znevýhodněni apod. V rámci novelizace zákonů byl zrušen paragraf týkající se hranice podílu na trhu, kterou je zapotřebí překročit k získání dominantního postavení na trhu. Jak vyplývá z důvodové zprávy Úřadu týkající se novely zákona, některá ustanovení zákona jsou shodná s evropským právem, a proto není nutné, aby byla tato ustanovení výslovně uvedena ve slovenském zákoně (Antimon, 2014e).

c) Koncentrace

Koncentraci zákon definuje jako proces ekonomického spojování podnikatelů na trvalém základě, kterým je sloučení, nebo splynutí dvou, či více samostatných podnikatelů, nebo získání ať už přímé, nebo nepřímé kontroly jedním, nebo více podnikateli nad jiným podnikatelem. Zároveň slovenský zákon stanovuje výši obrátu, které musí podnikatelé dosáhnout v zúčtovacím období, jenž předchází vzniku fúze, aby tato koncentrace podléhala kontrole Úřadu. V případě, že dojde k naplnění výše uvedených podmínek, jsou

podnikatelé povinni oznámit vznik této koncentrace ještě předtím, než začnou vykonávat práva a povinnost z ní vyplývající, nebo po tom, co dojde k uzavření smlouvy, oznámení o přijetí návrhu v oblasti veřejné soutěže, doručení rozhodnutí státního orgánu podnikateli, oznámení nabídky na převzetí, dále ke dni, kdy Evropská komise oznámila podnikateli, že v dané věci bude rozhodovat Úřad, nebo ke dni, ve kterém nastala jiná skutečnost, na základě které koncentrace vznikla. Úřadu byla stanovena lhůta 25 dnů na vydání rozhodnutí o povolení spojení a to ode dne přijetí návrhu. V případě pochybností o dopadu spojení podnikatelů na trh, Úřad tuto skutečnost podnikatelům oznámí a zároveň je povinen vydat ve věci rozhodnutí do 90 pracovních dnů ode dne oznámení této skutečnosti podnikateli. Úřad koncentraci zakáže v případě, že by významně narušila hospodářskou soutěž na relevantním trhu v důsledku vzniku dominantního postavení, nebo posílení tohoto postavení na trhu. Institut zjednodušeného řízení při posuzování koncentrací byl v rámci slovenské právní úpravy zrušen.

d) Narovnání

Zcela novým institutem, který byl zaveden novelou zákona z roku 2014, je institut narovnání (Antimon, 2013). Zákon stanoví možnost snížení pokuty v případě dostatečného odůvodnění závěru řízení, na základě kterého Úřad stanovil pokutu, a v případě, že se účastník řízení přiznal k porušení soutěžního práva a přijal za toto jednání zodpovědnost. Jak uvádí vyhláška Úřadu, pokutu, která by byla úřadem uložena, je možné snížit o 30 % v případě dohod omezujících soutěž dle § 4 ods. 1 zákona (dohody mezi podnikateli na stejné úrovni výrobního nebo distribučního řetězce) a dle § 8 odst. 3 zákona (oblast zneužití dominantního postavení na relevantním trhu). V ostatních případech je možné snížit pokutu až o 50 % (Antimon, 2014f).

e) Alternativní řešení případů

Jak již bylo zmíněno u dohod omezujících soutěž, mezi tyto dohody dle zákona nepatří dohoda mezi podnikateli, pokud je účinek této dohody na soutěž minimální. Účinek na soutěž je minimální, pokud tržní podíly podnikatelů, kteří jsou součástí dohody, nepřekračují prahové hodnoty. Prahové hodnoty jsou určeny vyhláškou Úřadu. V případě dohody na stejné úrovni výrobního, nebo distribučního řetězce nesmí celkový tržní podíl smluvních stran překročit 10 %. V případě dohody na jiné úrovni výrobního, nebo distribučního řetězce nesmí tržní podíl smluvních stran přesáhnout 15 % na žádném

z relevantních trhů, kterých se dohoda týká. Údaje o počtu případů vyřešených alternativním řešením na Slovensku nejsou k dispozici (Antimon, 2014g).

f) Inspekce

Zaměstnanci Úřadu mají dle zákona právo na základě písemného pověření vstupovat do všech prostor a dopravních prostředků podnikatele, které souvisí s činností, nebo jednáním podnikatele, a provést inspekci. V rámci této inspekce mohou zaměstnanci Úřadu zapečetit veškeré podklady, nebo nosiče, na kterých jsou zaznamenány informace, zapečetit prostory včetně jejich vybavení, stejně jako dopravní prostředky. Zaměstnanci mohou podklady a nosiče odebrat, ale pouze na nezbytně dlouhou dobu za účelem vyhotovení kopií. Mohou také zabezpečit přístup ke všem informacím uloženým v jakékoli elektronické podobě. Podnikatel je povinen při inspekci spolupracovat se zaměstnanci Úřadu, umožnit jim přístup do všech prostor a poskytnout všechny informace.

Stejně jako v případě ČR může slovenský Úřad provést inspekci v soukromých prostorech, nebo dopravních prostředcích, pokud má důvodné podezření, že se v nich nachází podklady, nebo dokumenty prokazující omezení soutěže. Tato inspekce může být vykonána pouze na základě souhlasu soudu, přičemž se inspekce účastní také opatrovník určený soudem, který rozhodnutí o souhlasu s inspekci vydal. Podle výroční zprávy (Antimon, 2013) je pro Úřad stále těžší odhalovat zakázané dohody mezi podnikateli, avšak inspekce je jedním z nejúčinnějších nástrojů pro jejich odhalení, a proto se Úřad snaží tento nástroj využívat co nejaktivněji. Vzhledem k výraznému zásahu do práv podnikatele předchází inspekci podrobná analýza aktivit, které mohou mít znaky nedovoleného jednání. Úřad dbá na to, aby každá jeho inspekce byla věcně odůvodněna a splňovala veškeré formální náležitosti.

Z výše uvedeného, dle názoru autorky vyplývá, že si je slovenský Úřad plně vědom důležitosti inspekce jako nástroje při odhalování kartelových dohod, a dbá na splnění veškerých náležitostí nutných pro provedení inspekce. Souhlas soudu s inspekci zaručuje slovenskému Úřadu legitimitu jeho postupu a zároveň není ohrožen případnou sankcí, či omezením výkonu jednoho ze svých nejúčinnějších nástrojů při odhalování protisoutěžních praktik.

3.3. Komparace politiky ochrany hospodářské soutěže v ČR a SR

Prvním bodem, který byl v rámci jednotlivých podkapitol týkajících se České a Slovenské republiky rozebírán, byl legislativní rámec ochrany hospodářské soutěže.

V době existence Československé federativní republiky byla soutěžní politika upravena zákonem č. 63/1991 Sb. o ochraně hospodářské soutěže. Tento zákon však obsahoval řadu nedostatků a po rozpadu federativní republiky obě země přistoupily k jeho novelizaci. Slovensko novelizovalo tento zákon již v roce 1993; Česká republika přistoupila k novelizaci až v roce 2001. Zásadním zákonem v ČR upravující soutěžní politiku je zákon č. 143/2001 Sb. o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých dalších zákonů, který byl dosud novelizován celkem desetkrát. Celkem šestkrát byl novelizován slovenský zákon č. 136/2001 Sb. o ochraně hospodářské soutěže. Značný počet novelizací napovídá snaze přizpůsobit legislativu vývoji v oblasti hospodářské soutěže, co nejlépe postihnout všechny případy jejího porušení a ochránit jak poctivé soutěžitele, tak spotřebitele.

Je však obecně známo, že s rostoucím počtem novelizací zákonů přinášejících změny a výjimky dochází ke snížení srozumitelnosti daného zákona běžným občanem a naopak narůstá počet porušení tohoto zákona. Oba výše zmíněné zákony (jak český, tak slovenský) vycházejí z evropského práva, a proto je formulace zásadních otázek ochrany hospodářské soutěže v podstatě totožná. Jednotlivým rozdílům bude věnována pozornost v následujícím textu. S ohledem na osobní studium obou zákonů je možné zmínit větší propracovanost slovenského zákona, jehož jednotlivá ustanovení jsou podrobněji rozepsána do více odstavců a může se proto firmám jevit jako více srozumitelný.

Dohody omezující soutěž, nebo v případě českého práva zakázané dohody jsou z hlediska obsahu definovány oběma zákony stejně a rovněž oba dovolují takovou dohodu, jejíž dopad na hospodářskou soutěž je minimální. Shodný je v obou zákonech i taxativní výčet dohod, které jsou zakázány vždy. Pro úspěšnější odhalení těchto dohod je v ČR i SR uplatňován od roku 2001 Leniency program, neboli program shovívavosti, který byl v ČR zákonem upraven až v roce 2012. Cílem tohoto programu je motivovat soutěžitele a podnikatele k oznámení existence některé ze zakázaných dohod a předložení potřebných důkazů, které by tuto existenci prokázaly. Aby byl tento program účinný, musí zákon poskytnout soutěžiteli, nebo podnikateli nabídku, kterou nelze odmítnout, tzn., že prospěch z oznámení existence zakázané dohody musí být větší, než prospěch soutěžitele z účasti na dohodě omezující soutěž.

V roce 2007 tehdejší předseda ÚOHS Martin Pecina uvedl, že účinnost Leniency programu v podmínkách ČR není taková, jakou by si Úřad představoval, a proto došlo k jeho novelizaci (ÚOHS, 2007b). Mezi lety 2007 až 2009 však Úřad evidoval pouze 8 žádostí o úplnou imunitu, 1 žádost o částečnou imunitu a 1 souhrnnou žádost (ÚOHS,

2009b). Novější údaje nejsou k dispozici, avšak je možné uvést, že neuložení pokuty, nebo její snížení až o 50 % nepovažují soutěžitelé za dostatečně motivující k oznámení existence zakázané dohody. Slovenská úprava umožňuje rovněž neuložit pokutu, nebo tuto pokutu snížit až o 50 % v případě oznámení dohody omezující soutěž a dále snížit tuto pokutu ještě o 30 % v rámci institutu narovnání. I přes nedostupnost dat o počtu žádostí o Leniency program na Slovensku je situace zřejmě stejná, jako v ČR, soudě podle nového nástroje v rámci Leniency programu zavedeného v roce 2013, kterým je odměna za předložení důkazů o dohodě omezující soutěž. Tento nástroj by mohl být zaveden i v podmínkách ČR; rozhodující však bude účinnost tohoto nástroje na Slovensku.

Zneužití dominantního postavení na trhu je v obou zákonech vymezeno velmi stručně a posuzuje se podle několika ukazatelů. Na rozdíl od slovenského zákona, český zákon o ochraně hospodářské soutěže stanovuje hranici 40% podílu na trhu, který je potřeba překročit k získání dominantního postavení na trhu a byl zvýšen z 30 % z počátku uplatňování soutěžního práva v ČR. Ve slovenské právní úpravě bylo toto ustanovení zrušeno v rámci novelizace zákonů.

V rámci spojování soutěžitelů neboli koncentrací, se jedná o přístup *ex ante*, jehož cílem je zabránění vzniku tržní struktury umožňující existenci monopolních, či dominantních subjektů na trhu. Slovenská legislativa zaznamenala v této oblasti řadu změn, jejichž cílem bylo především zefektivnit a zrychlit řízení, a to ve prospěch oznamovatelů koncentrací, neboť právě v oblasti koncentrací je tradičně zahajováno nejvíce správních řízení (Antimon, 2013). Slovenský Protimonopolní úřad je povinen vydat rozhodnutí o povolení fúze do 25 dnů od přijetí návrhu namísto tradičních 30 dnů, jak je tomu právě v ČR. Rozdíl pěti dní není příliš markantní a zkrácení lhůty tak má spíše psychologický dopad na podnikatele, než zvýšení efektivnosti Úřadu.

Podstatnější rozdíl je ve lhůtě, kterou má Úřad pro vydání rozhodnutí v případě pochybností s vydáním souhlasu s fúzí. V ČR je tato lhůta stanovena na 5 měsíců, zatímco na Slovensku byla snížena na 90 dnů. Zde je jasně patrný tlak na zefektivnění celého řízení ze strany slovenského Úřadu na rozdíl od Úřadu českého, který dlouhodobě ponechává výše zmíněnou lhůtu ve stejné délce trvání pěti měsíců. Pro slovenské podnikatele je toto zkrácení lhůty bezesporu pozitivní, neboť přílišná délka trvání těchto lhůt omezuje soutěžitele v běžných činnostech souvisejících s fungováním podniku.

Již několik let je v ČR, bohužel s nízkou úspěšností, uplatňována procedura narovnání, v rámci které může být soutěžiteli ve stanovených případech snížena pokuta o

20 %. Cílem tohoto opatření je urychlení rozhodovacího procesu a snížení počtu odvolání. Na Slovensku byla tato procedura zavedena v roce 2014 a liší se v procentuální hodnotě, o kterou může být podnikateli snížena pokuta. Pokutu je možné snížit o 30 %, ve vybraných případech o 50 %. Vzhledem k pozdějšímu datu zavedení tohoto opatření na Slovensku bude až v budoucnu jasné, zda podnikatelé na Slovensku budou považovat snížení pokuty o 30, nebo 50 % za dostatečně motivující a přiznají se k porušení zákona o ochraně hospodářské soutěže a procedura narovnání tak splní svůj účel, nebo zda převáží obava z negativní popularity v případě přiznání porušení zákona.

Jak slovenský, tak český zákon na ochranu hospodářské soutěže umožňuje nezahájit řízení se soutěžitelem v případě, že na tomto řízení není veřejný zájem díky nízké míře škodlivosti, ale také pokud je dopad dohod omezujících soutěž na soutěžní prostředí minimální. Jak vyplývá z výše uvedeného grafu 3.2, alternativní řešení případů je v České republice využíváno mnohem více, než institut narovnání a jeho existenci je možné hodnotit jako významnou, neboť umožňuje Úřadu nezahájit některá řízení a naopak se zaměřit na řešení složitých případů porušování hospodářské soutěže a na odhalování nekalého jednání např. prostřednictvím neohlášeného šetření na místě. Údaje o četnosti využívání alternativního řešení na Slovensku nejsou dostupné, a tudíž není možné posoudit úspěšnost, či efektivnost tohoto opatření v podmínkách SR.

Velmi důležitým nástrojem ÚOHS a Protimonopolního úřadu je neohlášené šetření na místě, neboli inspekce, a to jak v obchodních prostorách, tak ostatních prostorách, ve kterých se mohou nacházet podstatné informace týkající se porušení zákona. U tohoto opatření existuje podstatný rozdíl v jeho úpravě. V případě inspekce v jiných, než obchodních prostorách, stanovuje slovenský zákon povinnost obstarat si k této inspekci souhlas příslušného soudu a inspekce se rovněž účastní opatrovník soudu, který vydal souhlas s inspekci. Tímto je zaručena legitimita celého postupu. Na základě právní úpravy v České republice by v případě šetření v jiných, než obchodních prostorách byl rovněž vyžadován souhlas soudu v rámci nesporného řízení. Jak se však ukázalo, tento souhlas by rovněž napomohl legitimitě šetření v obchodních prostorách, která jsou běžně prováděna a ÚOHS by se tak mohl vyhnout jednak stížnosti podané k Evropskému soudu, tak pozastavení výkonu neohlášeného šetření na místě a omezení jednoho z nejúčinnějších nástrojů Úřadu.

Podle místopředsedy ÚOHS je řešením buď předchozí souhlas soudu tak, jako je tomu v případě SR u šetření v jiných, než obchodních prostorách, nebo následná soudní

kontrola po provedení neohlášeného šetření na místě. Dle názoru autorky by bylo lepší využít souhlasu soudu před zahájením neohlášeného šetření na místě, než systém následné kontroly. Udělí-li soud souhlas s provedením neohlášeného šetření na místě, pak lze předpokládat, že celý postup je legitimní a existují zákonné důvody pro jeho provedení. Jedná se tedy o jakési preventivní opatření, na rozdíl od následné soudní kontroly, která by buď potvrdila postup ÚOHS, nebo upozornila na protizákonný postup, případně porušení práv soutěžitelů, nijak by však tomuto jednání nezabránila. Pokud slovenský Úřad provádí inspekci v jiných, než obchodních prostorách, přizve k této inspekci také opatrovníka určeného soudem, který vydal souhlas s touto inspekci. Využití této možnosti není v podmínkách ČR žádoucí z několika důvodů. Prvním z nich je skutečnost, že ČR dosud žádné šetření v jiných, než obchodních prostorách neprováděla, a za druhé, pokud by se měl tento opatrovník určený soudem účastnit i šetření na místě v obchodních prostorách, došlo by tím k zatížení soudů. Ty jsou v ČR podle vyrozumění veřejného ochránce práv vládě ČR přetíženy díky nedostatku soudců a vyšších soudních úředníků, čímž dochází k průtahům v soudních řízeních a porušování práva účastníků na rozhodnutí v přiměřené lhůtě (Varvařovský, 2012). Jedním z řešení by, dle názoru autorky, mohlo být vytvoření speciálního oddělení v rámci krajského soudu, jehož zaměstnanci by se zabývali právě udělováním souhlasu s provedením neohlášeného šetření na místě, a případně se jako opatrovníci tohoto šetření účastnili. Nezbytnou součástí jejich činností by byla rovněž spolupráce s ÚOHS, konkrétně spolupráce ekonomů a soudců.

4. Zhodnocení činností a politiky institucí pro ochranu hospodářské soutěže

Cílem této kapitoly je zhodnocení činností a politiky institucí na ochranu HS, provedení komparace jednotlivých přístupů a zároveň poskytnutí doporučení včetně stručného návrhu ekonometrického modelu. Hodnocena bude zejména úspěšnost Úřadů v oblasti jejich činností a politiky a také částečně efektivita Úřadů v oblasti rozhodnutí s ohledem na rozhodnutí ve druhém stupni projednávání.

Vzhledem k nedostatku dat nelze v této práci použít robustní matematicko-statistické metody pro analýzu činností a politiky institucí pro ochranu HS, a proto bude využito pouze dílčí sumární statistické zhodnocení, jaké použil např. Bureš (2008) ve své knize *Teorie antimonopolní regulace*, konkrétně v kapitole věnované ČR, nebo Pittman (2003), jehož výstupem práce byly jednodušší tabulky a grafy právě díky malému datovému souboru a jeho nekonzistenci. Pittman se přesto domníval, že antimonopolní úřady, zejména v tranzitivních zemích, nejsou příliš efektivní a zaváděním evropského soutěžního práva může docházet ke vzniku příliš složité, či neefektivní antimonopolní regulaci na národní úrovni.

Bureš (2008) se ve své knize mimo jiné zabýval antimonopolní politikou ČR a, stejně jako autorka v této práci, narazil na problém nedostatku dat. Součástí knihy tak bylo stanovení doporučení pro ÚOHS, které se týkalo především zlepšení vedení statistik a využití moderních metod. Zde je potřeba poznamenat, že i přes toto doporučení je v roce 2015 situace totožná a k žádné zásadní změně ve sběru a vykazování dat nedošlo.

Na základě informací zjištěných v předcházející kapitole je možné stanovit nulovou a alternativní hypotézu:

H_0 : činnosti a politika Protimonopolního úřadu je úspěšnější, než činnosti a politika ÚOHS,

H_{A1} : činnosti a politika ÚOHS je úspěšnější, než činnosti a politika Protimonopolního úřadu.

4.1. Činnosti a politika Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže

Tato podkapitola je zaměřena na zhodnocení činností a politiky ÚOHS za období 2009 – 2013. Délka časové řady je významně ovlivněna již výše zmíněným nedostatkem dat, ale také jejich velmi špatnou návazností.

4.1.1. Spojování soutěžitelů

Jak je patrné z tabulky 4.1, spojování soutěžitelů je z hlediska zahájených správních řízení a vydaných prvostupňových rozhodnutí nejpočetnější skupinou v rámci HS. Téměř ve všech letech sledovaného období Úřad vydal více rozhodnutí, než kolik bylo v daném roce zahájeno správních řízení. Zpravidla se jedná o rozhodnutí v řízeních, která byla zahájena v předchozích letech, což poukazuje na přílišnou délku řízení, která může být způsobena jak průtahy na straně soutěžitele, tak plynutím dlouhých lhůt na straně Úřadu. Standardní délka řízení je 30 kalendářních dnů, ale pokud má Úřad obavu z narušení hospodářské soutěže daným spojením soutěžitelů, je Úřad oprávněn řízení prodloužit (ÚOHS, 2013a).

Tabulka 4.1: Vývoj počtu zahájených správních řízení a vydaných rozhodnutí v oblasti spojování soutěžitelů

Rok	Správní řízení	Rozhodnutí
2009	40	42
2010	45	40
2011	50	51
2012	53	54
2013	35	33

Zdroj: ÚOHS, 2009a– 2013a, vlastní zpracování.

V oblasti spojování soutěžitelů může Úřad rozhodovat také ve zjednodušeném řízení, které trvá 20 kalendářních dnů. Vývoj počtu těchto zkrácených řízení je uveden v tabulce 4.2. Zjednodušené řízení bylo zavedeno v roce 2009 a z údajů uvedených níže je zřejmé, že polovina rozhodnutí v oblasti spojování soutěžitelů je vydána právě v tomto zjednodušeném řízení. Zavedení tohoto opatření a jeho hojné využívání v jednodušších případech svědčí o jisté snaze Úřadu zefektivnit a zkrátit řízení ve prospěch jak podnikatelů, tak spotřebitelů. Podobné úsilí by měl Úřad, dle názoru autorky, věnovat také standardnímu řízení.

V případě obavy z narušení hospodářské soutěže Úřad převádí tato řízení do tzv. druhé fáze. V celém sledovaném období nebylo ani jedno spojení soutěžitelů výslovně zakázáno, avšak bylo přijato několik rozhodnutí se závazky. Tímto rozhodnutím Úřad

spojení sice povolí, ale za předpokladu splnění podmínek, vedoucích k odstranění identifikovaného soutěžního problému (ÚOHS, 2013a). Vzhledem k celkovému počtu rozhodnutí je počet řízení postupujících do druhé fáze i počet rozhodnutí se závazky velmi nízký a ukazuje na standardní přístup Úřadu k této problematice.

Největší počet rozhodnutí se závazky byl vydán v roce 2012. Jednalo se o spojení společnosti AGROFERT HOLDING, a.s. a EURO BAKERIES HOLDING a.s., v rámci kterého měla společnost AGROFERT získat výlučnou kontrolu nad společností EBH. Závazky měly v tomto případě podobu odprodeje několika pekáren. Druhým spojením, které bylo povoleno se závazky, bylo spojení společnosti AGROFERT HOLDING, a.s. a společnosti Loredana Corporation, a.s., v rámci kterého měla opět společnost AGROFERT získat výlučnou kontrolu nad společností Loredana. Úřad uvádí, že tímto spojením by došlo k narušení HS následkem koordinovaných účinků, neboť společnost AGROFERT a její hlavní konkurent, společnost AGRO Blatná, byly v době podání návrhu na spojení podnikatelů personálně propojené. Úřad se proto domníval, že by toto propojení umožňovalo společnosti AGROFERT přístup např. k obchodním dokumentům společnosti AGRO Blatná. Závazek měl tedy podobu zrušení personálního propojení. Posledním spojením povoleným se závazky bylo spojení týkající se získání výlučné kontroly společností Česká lékárna, a.s. nad společnostmi Lékárny Lloyds s. r. o. a Lloyds Holding CZ s. r. o. Závazky v tomto případě spočívaly v odprodeji tří lékáren (ÚOHS, 2012).

Tabulka 4.2: Počet rozhodnutí v oblasti spojování soutěžitelů podle jeho typu

Rok	Spojování soutěžitelů			
	Rozhodnutí - celkem	Zjednodušené řízení	Druhá fáze	Se závazky
2009	42	6	1	1
2010	40	22	1	1
2011	51	25	4	1
2012	54	33	3	3
2013	33	16	4	0

Zdroj: ÚOHS, 2009a – 2013a, vlastní zpracování.

4.1.2. Zneužití dominantního postavení a zakázané dohody

Jak je patrné z tabulky 4.3, počet zahájených správních řízení a počet vydaných rozhodnutí v rámci zneužití dominantního postavení (ZDP) a zakázaných dohod (ZD) je

podstatně nižší, než v oblasti spojování soutěžitelů. To je dáno především povahou těchto typů narušení HS a složitostí dokazování tohoto jednání. Nízký počet zahájených správních řízení a vydaných rozhodnutí v oblasti zakázaných dohod je možné vysvětlit buď korektním jednáním všech soutěžitelů, nebo nízkou účinností opatření, která by měla vést právě k většímu počtu odhalených a prokázaných porušení HS. Těmito hlavními nástroji by mělo být neohlášené šetření na místě, kterému bude věnována pozornost v dalším textu, a také uplatnění Leniency programu. Konkrétní údaje o počtu žádostí o Leniency program nejsou Úřadem zveřejněny, avšak v jednom ze svých dokumentů Úřad sám uvádí, že program není v České republice využíván tak efektivně, jako v jiných zemích Evropské unie (ÚOHS, 2008b).

V případě, že Úřad prokáže ZDP nebo existenci ZD a vydá ve věci rozhodnutí, pak přikročí k uložení pokuty, které v posledních letech patří mezi jedny z nejvyšších, které Úřad ve své historii uložil. Takovým příkladem je souhrnná pokuta ve výši 96 579 000 Kč, kterou Úřad uložil čtyřem společnostem, které si prostřednictvím manipulace s výběrovými řízeními rozdělily trh, a tím narušily hospodářskou soutěž. Nutno podotknout, že výsledná pokuta byla před jejím uložení několikrát snížena, neboť dvě společnosti požádaly o Leniency program, tudíž jim byla pokuta snížena o 50 %, respektive 30 % a všem účastníkům řízení byla následně pokuta snížena o dalších 20 % v rámci institutu narovnání (ÚOHS, 2015a).

Tabulka 4.3: Vývoj počtu správních řízení, rozhodnutí a výše pokut v rámci zneužití dominantního postavení a zakázaných dohod

Rok	ZDP			ZD		
	Správní řízení	Rozhodnutí	Výše pokut (v Kč)	Správní řízení	Rozhodnutí	Výše pokut (v Kč)
2009	1	3	10 000 000	2	12	17 164 000
2010	0	1	6 185 000	1	4	81 754 000
2011	1	0	0	3	4	29 670 000
2012	1	3	93 108 000	5	1	96 579 000
2013	1	0	0	4	2	802 000

Zdroj: ÚOHS, 2009a – 2013a, vlastní zpracování.

4.1.3. Neohlášené šetření na místě

Neohlášené šetření na místě je považováno za jeden z neúčinnějších nástrojů při odhalování zakázaných dohod mezi soutěžiteli. Jak ale vyplývá z tabulky 4.4, která obsahuje vývoj počtu těchto neohlášených šetření, v roce 2009 Úřad provedl pouze jediné šetření a v následujících dvou letech 3 šetření v každém roce. V roce 2012 a 2013 již byl počet šetření na místě navýšen. Jak již bylo uvedeno v předcházející kapitole, v roce 2014 došlo k zastavení výkonu šetření na místě a Úřad proto neuskutečnil všechna plánovaná šetření. Jejich počet tak v roce 2014 a zřejmě i v roce 2015 bude nižší, než v roce 2012 a 2013, neboť výkon šetření na místě byl obnoven až v březnu 2015 (ÚOHS, 2015b).

Důvody nízkého počtu šetření v letech 2009 - 2011 nejsou známy, avšak z těchto údajů zcela jasně vyplývá, že Úřad plně nevyužil svých možností pro odhalení narušení hospodářské soutěže a jeho činnost v této oblasti nelze hodnotit jako dostatečnou.

Tabulka 4.4: Vývoj počtu neohlášených šetření na místě

Rok	2009	2010	2011	2012	2013
Počet šetření na místě	1	3	3	20	15

Zdroj: ÚOHS, 2009a – 2013a, vlastní zpracování.

4.1.4. Rozklady a ukončená soudní řízení

Tabulka 4.5 obsahuje údaje týkající se celkového počtu vydaných rozhodnutí v prvním stupni ve všech oblastech hospodářské soutěže, dále počet rozkladů podaných proti těmto rozhodnutím a počet ukončených soudních řízení u Krajského soudu v Brně a Nejvyššího správního soudu v Brně. Počet rozkladů je vzhledem k celkovému počtu rozhodnutí nízký, avšak je potřeba poznamenat, že velká část těchto rozhodnutí má podobu souhlasu se spojením soutěžitelů, proti kterému soutěžitelé rozklad nepodávají.

Výrazné výkyvy je možné pozorovat v počtu ukončených soudních řízení. Tyto výkyvy nejsou Úřadem nijak vysvětleny. Autorka se domnívá, že tyto výkyvy mohou být způsobeny protahováním soudního řízení a následnou kumulací s novými případy v některých letech sledovaného období. Pro hodnocení efektivity rozhodnutí Úřadu jsou důležité poslední dva sloupce tabulky 4.5, obsahující procentuální vyjádření počtu rozhodnutí Úřadu, která byla potvrzena, nebo zamítnuta některým ze soudů. Jako nejméně

úspěšný rok je možné hodnotit rok 2010, ve kterém byla polovina rozhodnutí Úřadu soudy zamítnuta a polovina rozhodnutí potvrzena. Ve zbývajících letech sledovaného období je jasně patrný převažující podíl potvrzených rozhodnutí Úřadu. Podíl potvrzených rozhodnutí Úřadu má ve sledovaném období mírně rostoucí trend, což ukazuje na stále větší efektivitu při rozhodování.

Tabulka 4.5: Vývoj počtu ukončených správních řízení podle jejich typu

Rok	Počet rozhodnutí - celkem	Počet podaných rozkladů	Ukončená soudní řízení	Potvrzení rozhodnutí ÚOHS	Zamítnutí rozhodnutí ÚOHS	Potvrzení rozhodnutí (v %)	Zamítnutí rozhodnutí (v %)
2009	57	17	29	18	11	62,1	37,9
2010	45	22	6	3	3	50,0	50,0
2011	55	7	26	14	12	53,8	46,2
2012	58	7	7	4	3	57,1	42,9
2013	35	13	9	7	2	77,8	22,2

Zdroj: ÚOHS, 2009a – 2013a, vlastní zpracování.

Na základě funkce CORREL v programu Excel byla zjištěna relativně silná negativní závislost mezi počtem ukončených soudních řízení a počtem neohlášených šetření na místě. Hodnota korelačního koeficientu⁵ činila -0,65. Z toho vyplývá, že s rostoucím počtem neohlášených šetření na místě klesá počet ukončených soudních řízení a naopak. Slabší korelace, avšak rovněž negativní, byla zjištěna mezi počtem podaných rozkladů a počtem neohlášených šetření na místě. V tomto případě činil korelační koeficient -0,52.

Vzhledem k délce prvostupňového řízení a řízení ve druhém stupni je možné tvrdit, že řízení, která byla zahájena na základě neohlášeného šetření na místě v roce 2012, ovlivnila počet ukončených soudních řízení v roce 2013. S ohledem na relativně vysoký počet neohlášených šetření na místě provedených v roce 2013 lze očekávat stejný vliv na počet ukončených soudních řízení v roce 2014.

4.1.5. Organizační struktura Úřadu a počet tiskových zpráv

Tato podkapitola je věnována organizační struktuře Úřadu včetně souvislosti s počtem zaměstnanců a počtem vydaných tiskových zpráv. Jak je patrné ze schématu

⁵ Korelační koeficient vyjadřuje závislost mezi dvěma proměnnými, přičemž neurčuje, která z proměnných je závislá. Korelační koeficient nabývá hodnot z intervalu $< -1; 1 >$.

v příloze č. 1, které znázorňuje organizační strukturu ÚOHS, je tato struktura značně složitější, než struktura Protimonopolního úřadu (viz příloha č. 2), čemuž také odpovídá počet zaměstnanců. V průběhu let 2004 – 2013 se zvýšil počet zaměstnanců ze 111 na 214. Značný nárůst počtu zaměstnanců byl zaznamenán v roce 2012, kdy bylo přijato 50 nových pracovníků, kteří posílili sekci veřejných zakázek. Tato sekce je každoročně rozšiřována o nové pracovníky a v průměru za celé sledované období 2009 - 2013 bylo v této sekci zaměstnáno 31 % zaměstnanců. Naproti tomu v sekci hospodářské soutěže dochází dlouhodobě ke každoročnímu snižování počtu zaměstnanců a v průměru za celé sledované období 2009 – 2013 bylo v této sekci zaměstnáno 24 % zaměstnanců. Z hlediska vzdělanostní struktury zaměstnanců má více než 80 % zaměstnanců vysokoškolské vzdělání (ÚOHS, 2009a – 2013a).

Klesající počet zaměstnanců v sekci hospodářské soutěže může mít pochopitelně vliv na počet odhalených narušení HS, nebo činnosti Úřadu. Klesajícím počtem zaměstnanců však nelze zdůvodňovat nedostatek robustních dat pro matematicko-statistickou analýzu, neboť tento nedostatek je patrný od samého počátku existence Úřadu bez ohledu na počet zaměstnanců a jejich vzdělání. Zapotřebí je také zmínit, že v rámci stejného období (2009 – 2013) bylo Úřadem vydáno v průměru každý rok 96 tiskových zpráv. Autorka hodnotí kladně snahu Úřadu o co nejlepší komunikaci s veřejností, ale zároveň se domnívá, že by zaměstnanci Úřadu měli věnovat více času sestavování kvalitních výročních zpráv a tvorbě databáze dat, na místo vydávání velkého množství tiskových zpráv.

4.2. Činnosti a politika Protimonopolního úřadu

V rámci této podkapitoly bude provedeno zhodnocení činností a politiky Protimonopolního úřadu za období 2006 - 2013. Délka časového období byla vybrána s ohledem na dostupnost a také návaznost jednotlivých dat.

4.2.1. Koncentrace

Tabulka 4.6 zachycuje vývoj počtu zahájených správních řízení a počtu vydaných rozhodnutí v oblasti koncentrací. V roce 2006 bylo vydáno několik rozhodnutí ve správních řízeních zahájených v předchozím roce. Důvodem zpoždění bylo jednak velké množství případů, které bylo nutno posoudit a také dlouhé lhůty pro posouzení koncentrací. Vzhledem k tomu, že je oblast koncentrací, co do počtu zahájených správních řízení i do počtu vydaných rozhodnutí nejpočetnější skupinou v oblasti hospodářské

soutěže, věnuje jí Úřad zvláštní pozornost a dlouhodobě dbá zejména na zkracování lhůt ve prospěch podnikatelů. Nadprůměrný počet zahájených správních řízení v letech 2006 – 2008 je možné vysvětlit příznivým ekonomickým vývojem na Slovensku, který motivoval podnikatele k rozšiřování svých podniků prostřednictvím koncentrací, ale také neustálým tlakem na snižování nákladů. Od roku 2009 je možné pozorovat spíše klesající tendenci ve vývoji zahájených správních řízení.

Tabulka 4.6 Vývoj počtu zahájených správních řízení a počtu vydaných rozhodnutí v oblasti koncentrací

Rok	Správní řízení	Rozhodnutí
2006	51	54
2007	85	71
2008	71	71
2009	49	38
2010	60	40
2011	37	30
2012	30	26
2013	17	16

Zdroj: Antimon, 2006 – 2013, vlastní zpracování.

Následující graf 4.1 zachycuje počet rozhodnutí v oblasti koncentrací podle typu tohoto rozhodnutí, tedy zda se jedná o souhlas, či zákaz koncentrace, nebo se jedná o rozhodnutí, kterým bylo řízení v oblasti koncentrací zastaveno, či rozhodnutí o souhlasu s koncentrací se závazky. V celém sledovaném období byly uděleny pouze 3 zákazy koncentrace, konkrétně 2 zákazy v roce 2006 a jeden zákaz koncentrace v roce 2012. V roce 2006 se jednalo o získání nepřímé kontroly společnosti Tesco plc. nad společností podnikatele Carrefour Slovensko, a.s. formou prodeje akcií. Druhý případ se týkal privatizace bratislavského letiště a získání přímé kontroly Ministerstvem dopravy, pošt a telekomunikací Slovenské republiky a získání nepřímé kontroly společnostmi Flughafen Wien AG a PENTA Investments Limited prostřednictvím společnosti BTS Holding, a.s. Proti tomuto rozhodnutí byl ihned podán rozklad (Antimon, 2006). V roce 2012 se jednalo o zákaz koncentrace, díky které by společnost AGROFERT HOLDING, a.s. získala přímou výlučnou kontrolu nad společností EURO BAKERIES HOLDING a. s. Společnost AGROFERT podala proti tomuto rozhodnutí rozklad, v průběhu řízení v druhém stupni

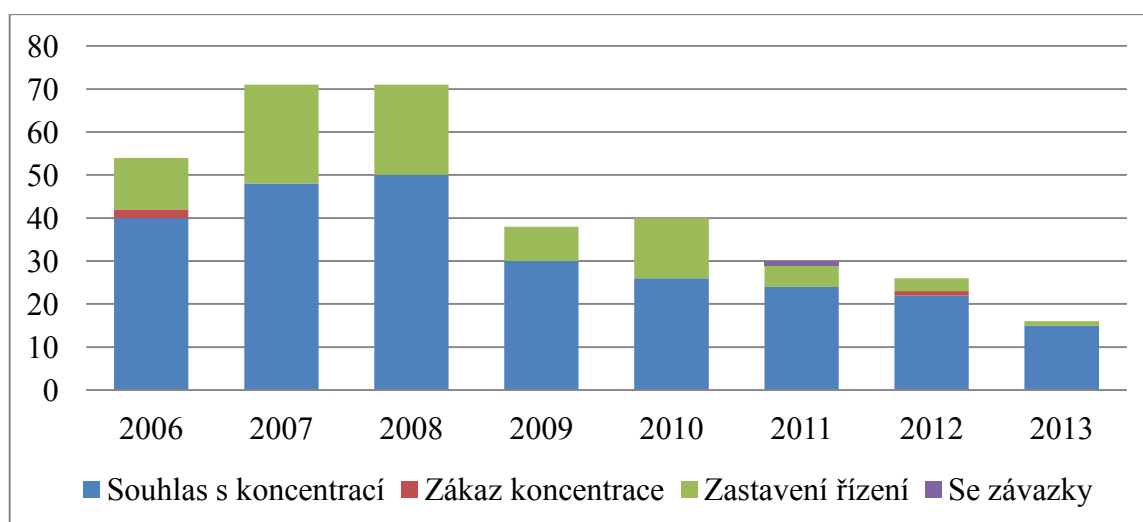
vzala oznámení o koncentraci zpět. Řízení bylo proto v roce 2013 zastaveno (Antimon, 2012).

K zastavení řízení dojde např., došlo-li k úmrtí jediného účastníka řízení, který není zastoupen, dále pokud účastník vzal svůj návrh zpět, ale také v případě, že Úřad již v dané věci řízení zahájil. V této oblasti nelze přesně říci, který důvod převažuje, avšak většinou se jedná o důvody na straně podnikatele, které Úřad není schopen ovlivnit.

Poslední, nejčteněji zastoupenou skupinou jsou rozhodnutí, kterými Úřad uděluje souhlas s koncentrací. Jak uvádí Úřad ve své výroční zprávě, podnikatelé dosahují díky koncentraci větší efektivity prostřednictvím úspor z rozsahu, získáním know-how, přístupu na nové trhy, případně posílením pozice na trhu stávajícím. Podle Úřadu má většina těchto koncentrací pozitivní efekt, a proto není důvod tyto koncentrace nepovolit. Smysl kontroly spočívá podle Úřadu zejména v ochraně konečného spotřebitele (Antimon, 2006).

V celém sledovaném období přistoupil Úřad pouze k jedinému povolení koncentrace se závazky, a to v roce 2011. Zde se jednalo o koncentraci, kterou by společnost HOLCIM Auslandsbeteiligungs GmbH získala výlučnou kontrolu nad společností Východoslovenské stavebné hmoty, a.s. Závazky měly formu odprodeje Terminálu Vlkanová v rozsahu, který by zajistil konkurenceschopnost prodávávaného podniku (Antimon, 2011).

Graf 4.1: Počet rozhodnutí v oblasti koncentrací podle jeho typu

Zdroj: Antimon, 2006 – 2013, vlastní zpracování.

4.2.2. Zneužití dominantního postavení a dohody omezující soutěž

V tabulce 4.7 můžeme stejně jako v oblasti koncentrací pozorovat i v rámci zneužití dominantního postavení (ZDP) spíše klesající tendenci v počtu zahájených správních řízení. Vzhledem k tomu, že ve většině sledovaných let vydal Úřad rozhodnutí ve všech řízeních, které v daném roce zahájil, lze tvrdit, že měl dostatek důkazů, na základě kterých zahájil řízení a rovněž vydal příslušné rozhodnutí. Klesající počet zahájených správních řízení tak spíše odpovídá korektnímu chování velkých společností, které nezneužívají svého dominantního postavení. Činnost Úřadu při posouzení zneužití dominantního postavení v prvoinstančním rozhodování je možné hodnotit jako úspěšnou. K tomuto tvrzení se autorka vrátí v textu věnovaném rozhodnutí v druhé instanci.

Tabulka 4.7: Vývoj počtu správních řízení a rozhodnutí v rámci zneužití dominantního postavení a dohod omezujících soutěž

Rok	ZDP		DOS	
	Správní řízení	Rozhodnutí	Správní řízení	Rozhodnutí
2006	8	8	24	17
2007	4	4	9	5
2008	9	5	11	5
2009	3	3	10	7
2010	1	1	8	3
2011	5	1	3	5
2012	2	1	6	2
2013	1	1	9	5

Zdroj: Antimon, 2006 – 2013, vlastní zpracování.

Druhá část tabulky 4.7 obsahuje údaje týkající se dohod omezujících soutěž (DOS). Jak již bylo uvedeno, slovenský Úřad si je plně vědom účinnosti svých inspekcí, které využívá zejména v oblasti DOS. Větší počet zahájených správních řízení v oblasti DOS, než v oblasti ZDP je tedy možné přisuzovat aktivnějšímu využívání inspekcí v této oblasti. Z výroční zprávy Úřadu vyplývá, že v roce 2013 bylo provedeno celkem 11 inspekcí u 33 subjektů a zahájeno bylo 9 správních řízení (Antimon, 2013). Jistý podíl má zde také uplatňování Leniency programu, avšak přesné údaje o počtu žádostí o Leniency program nejsou známy.

Co se však týče počtu vydaných rozhodnutí, jejich počet je podstatně menší, než počet zahájených správních řízení (vyjma roku 2011). Vysvětlením může být opět korektní

chování všech soutěžitelů, nebo neschopnost Úřadu shromáždit dostatek relevantních důkazů, na základě kterých by Úřad prokázal existenci DOS a vydal v této věci rozhodnutí. Druhá možnost ukazuje, i přes aktivní využití veškerých nástrojů, na nízkou úspěšnost Úřadu v oblasti DOS, což vyplývá ze samotné povahy těchto dohod.

4.2.3. Rozhodnutí ve druhé instanci

Následující text je zaměřen na rozhodnutí v druhé instanci, zejména na počet rozhodnutí, kterým bylo potvrzeno prvostupňové rozhodnutí Úřadu, změněno nebo zrušeno, či vráceno Úřadu. Pro lepší přehled jsou jednotlivé počty rozhodnutí vyjádřeny rovněž v procentech.

Tabulka 4.8: Vývoj počtu rozhodnutí ve druhé instanci podle jeho typu

Rok	Rozhodnutí ve druhé instanci					Rozhodnutí ve druhé instanci (v %)			
	Rozhodnutí - celkem	Potvrzení prvostupňového rozhodnutí	Změna prvostupňového rozhodnutí	Zrušení a vrácení prvostupňového orgánu	Jiné	Potvrzení rozhodnutí	Změna	Zrušení a vrácení	Jiné
2006	21	7	11	1	2	33,3	52,4	4,8	9,5
2007	11	5	4	1	1	45,5	36,4	9,1	9,1
2008	10	2	2	5	1	20,0	20,0	50,0	10,0
2009	12	4	7	1	0	33,3	58,3	8,3	0,0
2010	6	0	3	3	0	0,0	50,0	50,0	0,0
2011	5	1	1	2	1	20,0	20,0	40,0	20,0
2012	8	2	3	3	0	25,0	37,5	37,5	0,0
2013	2	0	2	0	0	0,0	100,0	0,0	0,0

Zdroj: Antimon, 2006 – 2013, vlastní zpracování.

Z tabulky 4.8 je patrný klesající trend již tak nízkého počtu rozhodnutí ve druhé instanci, který vypovídá rovněž o malém počtu zahájených správních řízení ve druhé instanci. Z tohoto vývoje lze usuzovat o souhlasném stanovisku podnikatelů s řízením v první instanci, s jeho rozhodnutím a případně i výší pokuty.

O správnosti a tedy kvalitě rozhodnutí Úřadu vypovídá část tabulky 4.8 týkající se druhu rozhodnutí v druhé instanci. Z tabulky vyplývá, že ani v jednom roce sledovaného období nebylo v řízení druhého stupně potvrzeno více, než 45,5 % prvostupňových rozhodnutí Úřadu, proti kterým bylo podáno odvolání. Naopak, v letech 2010 a 2013 nebylo potvrzeno ani jedno z těchto rozhodnutí. Celkem ve čtyřech letech sledovaného období bylo změněno více, než 50 % všech prvostupňových rozhodnutí, proti kterým bylo

podáno odvolání. V letech 2008 a 2010 byla polovina prvostupňových rozhodnutí, proti kterým se podnikatelé odvolali, zcela zrušena a vrácena Úřadu zpět k novému projednání. Po sečtení rozhodnutí, kterými bylo změněno, nebo zrušeno a vráceno prvostupňové rozhodnutí Úřadu, je možné zjistit, že v sedmi z osmi let sledovaného období je toto číslo vyšší, než 50 %.

V části této podkapitoly věnované ZDP se autorka domnívala, že činnost Úřadu v této oblasti je možné považovat za úspěšnou. Toto tvrzení není možné vzhledem k předchozímu textu potvrdit, neboť jak vyplývá z tabulky 4.8, většina z prvostupňových rozhodnutí Úřadu, proti kterým je podáno odvolání, jsou změněna, případně zrušena. Největší počet těchto rozhodnutí se týká oblasti ZDP. Úřad tak sice vydal rozhodnutí téměř ve všech řízeních, která zahájil, avšak kvalita těchto rozhodnutí je velice nízká.

4.2.4. Organizační struktura Úřadu a počet tiskových zpráv

Organizační struktura Protimonopolního úřadu (viz příloha č. 2), je podstatně jednodušší, než struktura ÚOHS (viz příloha č. 1), čemuž také odpovídá počet zaměstnanců, který se v období let 2004 – 2013 pohyboval mezi 57 (rok 2013) a 73 zaměstnanci a od roku 2009 má počet zaměstnanců sestupnou tendenci. Z hlediska vzdělanostní struktury v letech 2006 - 2009 mělo v průměru 79 % zaměstnanců vysokoškolské vzdělání. V tomto sledovaném období došlo postupně ke změně složení zaměstnanců Úřadu podle specializace vzdělání. Zatímco na počátku sledovaného období (v roce 2003) mělo 20 % zaměstnanců Úřadu právnické vzdělání a 63 % zaměstnanců ekonomické vzdělání, pak v roce 2013 mělo právnické vzdělání 41 % zaměstnanců a ekonomické vzdělání 39 % zaměstnanců (Antimon, 2004 – 2013).

Pokud Úřad prováděl cíleně tuto optimalizaci počtu zaměstnanců podle specializace vzdělání, pak ji autorka hodnotí velmi pozitivně a zároveň se domnívá, že odhalování a posuzování možného narušení hospodářské soutěže by mělo být založeno na spolupráci právníků a ekonomů. I přes poměrně vysoké zastoupení ekonomů mezi pracovníky, slovenský Úřad ve svých výročních zprávách neposkytuje dostatek robustních dat pro matematicko-statistické analýzy. Stejně jako zaměstnanci ÚOHS by se pracovníci Protimonopolního úřadu proto měli zaměřit spíše na kvalitu dat poskytovaných ve výročních zprávách, než na tiskové zprávy, kterých mezi lety 2008 až 2013 vydal Úřad v průměru 59 ročně (Antimon, 2008 – 2013).

4.3. Komparace činností a politiky Úřadů

Tato podkapitola je zaměřena na komparaci činností a politiky ÚOHS a Protimonopolního úřadu v období 2009-2013. Délka časové řady byla přizpůsobena dostupnosti dat pro ČR v tomto období.

První srovnávanou oblastí je spojování soutěžitelů (koncentrace). Tato oblast je z hlediska počtu zahájených správních řízení a počtu vydaných rozhodnutí v obou zemích nejpočetnější skupinou v rámci HS. Porovnáním údajů z tabulky 4.1 a 4.6 za období 2009-2013 je možné zjistit, že počet zahájených správních řízení a vydaných rozhodnutí je v SR vyjma let 2009 a 2010 nižší, než v ČR, což odpovídá menšímu počtu podnikatelů a velikosti obou zemí.

Podstatnější částí je srovnání rozhodnutí v oblasti spojování soutěžitelů (koncentrací) podle typu těchto rozhodnutí. Z tabulky 4.2 a grafu 4.1 vyplývá, že ÚOHS, na rozdíl od Protimonopolního úřadu, v celém sledovaném období nepřistoupil k zákazu spojování soutěžitelů. V roce 2012 zakázal Protimonopolní úřad spojení společnosti AGROFERT HOLDING, a.s. a EURO BAKERIES HOLDING a.s., zatímco ÚOHS v témže roce tuto koncentraci na území ČR schválil, avšak se závazky. Slovenský Úřad přistoupil k souhlasu se závazky ve sledovaném období pouze jednou. Z těchto údajů je patrný poměrně striktní přístup slovenského Úřadu k posuzování koncentrací, které ve většině případů schválí, nebo striktně zamítne. Přístup ÚOHS je v této oblasti mírnější a mnohem častěji přistupuje k souhlasu s koncentrací se závazky.

Podle slovenského zákona bylo zjednodušené řízení v oblasti koncentrací zrušeno zákonem č. 204/2004. Protimonopolní úřad se proto zaměřuje spíše na zkracování lhůt v rámci standardního řízení, než na využívání alternativních možností řízení. Oproti tomu v ČR je zjednodušené řízení v rámci spojování soutěžitelů hojně využíváno, zatímco lhůty standardního řízení zůstávají nezměněny. Protimonopolní úřad tedy zvolil možnost zkracování lhůt standardního řízení, v rámci kterého jsou posuzovány jak jednodušší, tak složitější případy koncentrací, zatímco ÚOHS přistoupil k využití zjednodušeného řízení pro projednání jednodušších případů spojování soutěžitelů a ponechal (oproti Protimonopolnímu úřadu) delší lhůty u standardního řízení, v rámci kterého je potřeba důkladně prošetřit složitější případy spojování soutěžitelů, u kterých existuje možnost narušení HS.

Dalšími srovnávanými oblastmi je ZDP a ZD (DOS). V rámci sledovaného období 2009-2013 bylo ÚOHS a Protimonopolním úřadem vydáno shodně 7 rozhodnutí v oblasti ZDP. Jak již bylo uvedeno, z hlediska kvality se tato rozhodnutí liší a v případě Protimonopolního úřadu je podstatná část těchto rozhodnutí změněna, nebo zrušena. Téměř totožný počet rozhodnutí vydal ÚOHS a Protimonopolní úřad v oblasti ZD (DOS). K odhalení těchto dohod by měla přispět neohlášená šetření na místě (inspekce) a využívání Leniency programu. Do jaké míry mají tato opatření skutečný vliv na počet vydaných rozhodnutí, není možné spolehlivě určit, neboť data týkající se počtu šetření na místě jsou dostupná pouze pro ČR, zatímco data o využívání Leniency programu nejsou dostupná ani pro jednu zemi.

Část komparace je zaměřena také na řízení v druhé instanci a počet rozhodnutí Úřadů, která byla potvrzena, změněna, či zamítnuta. Potřebné údaje jsou uvedeny v tabulce 4.5 a 4.8. Pro hodnocení a srovnání úspěšnosti obou Úřadů v oblasti řízení v druhém stupni jsou podstatné údaje uvedené v posledních sloupcích obou tabulek, které obsahují počet rozhodnutí, jenž byla potvrzena popřípadě zamítnuta (v případě Protimonopolního úřadu změněna), a to v procentuálním vyjádření.

V rámci tohoto srovnání je možné činnost ÚOHS v oblasti rozhodnutí označit za efektivnější a úspěšnější, než činnost Protimonopolního úřadu. V celém sledovaném období bylo totiž více, než 50 % rozhodnutí ÚOHS potvrzeno některým z příslušných soudů a v roce 2013 bylo potvrzeno téměř 78 % rozhodnutí. V případě Protimonopolního úřadu nebylo v celém srovnávaném období potvrzeno více, než 33,3 % rozhodnutí. Naopak v letech 2009-2013 bylo více, než 60 % rozhodnutí změněno, nebo zrušeno a vráceno Protimonopolnímu úřadu.

Poslední srovnávanou oblastí je organizační struktura obou úřadů v návaznosti na počet vydaných tiskových zpráv a počet zaměstnanců. Ze srovnání organizačních struktur, které jsou uvedeny v příloze č. 1 a č. 2 je zřejmé, že složitější organizační strukturu má ÚOHS, čemuž také odpovídá počet zaměstnanců, který se neustále zvyšuje, na rozdíl od Protimonopolního úřadu, jehož počet zaměstnanců vykazuje sestupnou tendenci. Vzdělanostní struktura zaměstnanců je v obou Úřadech velmi podobná a obsahuje v průměru kolem 80 % vysokoškolsky vzdělaných pracovníků. Pozitivně hodnotí autorka vyrovnávání počtu právnicky a ekonomicky vzdělaných pracovníků Protimonopolního úřadu. Údaje o vzdělanostní struktuře zaměstnanců ÚOHS nejsou k dispozici. Jako

negativní je možné hodnotit přílišné zaměření obou Úřadů na vydávání velkého množství tiskových zpráv, které může být na úkor kvality výročních zpráv.

V úvodu čtvrté kapitoly byla stanovena nulová hypotéza (H_0) obsahující tvrzení o větší úspěšnosti činností a politiky Protimonopolního úřadu. Na základě výše uvedených skutečností (zejména týkajících se rozhodnutí v druhém stupni) však nelze spolehlivě tuto nulovou hypotézu přijmout, či zamítnout. K jednoznačnému rozhodnutí o přijetí, případně zamítnutí nulové hypotézy je zapotřebí většího množství relevantních dat.

4.4. Doporučení a návrh ekonometrického modelu

S ohledem na skutečnosti zjištěné v předchozích částech práce je tato kapitola zaměřena na formulaci doporučení pro oba Úřady a vytvoření základního ekonometrického modelu využitelného v obou zemích.

4.4.1. Doporučení ÚOHS a Protimonopolnímu úřadu

První a naprosto zásadní doporučení se týká oblasti sběru dat a jejich vyhodnocování, neboť vzhledem k obsahu výročních zpráv obou Úřadů je zjevné, že mají v této oblasti značné mezery. Oba Úřady od jejich založení ve svých výročních zprávách zveřejňují údaje, které nemají dostatečnou vypovídací schopnost, nebo na sebe i přes jejich dlouhodobé zveřejňování nenavazují a některé podstatné údaje zcela chybí. Tento nedostatek údajů poznamenal řadu vědeckých prací uznávaných ekonomů a rovněž je jedním z důvodů, proč ani samotné Úřady neprovádějí žádné složitější matematicko-statistické analýzy.

Zaměstnanci obou Úřadů by měli vytvořit závaznou metodiku sběru dat a jejich vykazování, v rámci které by se zaměřili zejména na vykazování dat, jejichž znalost je pro oba Úřady velmi důležitá a které dosud zveřejňovány nebyly a také na doplnění všech chybějících údajů zpětně, až do doby založení obou Úřadů (některá z těchto typů dat budou uvedena v podkapitole věnované návrhu modelu). Na základě těchto úprav by vznikla celistvá databáze údajů použitelná pro řadu moderních matematicko-statistických analýz. Autorka se domnívá, že takto vytvořená databáze by měla být veřejně dostupná na internetových stránkách Úřadů, stejně jako v případě jiných institucí, např. České národní banky nebo Českého statistického úřadu. Tím by rovněž mohl být změněn obsah výročních zpráv, které by byly spíše zaměřeny než na grafickou prezentaci časových řad, na vysvětlení tendencí vývoje těchto časových řad na základě ekonometrických modelů, nebo jiných metod.

Výše autorka zmiňuje naprostou absenci některých velmi důležitých údajů. Příkladem jsou chybějící data týkající se počtu žádostí o Leniency program, a to u obou Úřadů. Pokud Úřad tyto informace nezjišťuje, pak není schopen posoudit efektivitu tohoto opatření, stejně jako nemůže navrhnout jeho případné změny a více ho tak přizpůsobit podmínkám dané země. Toto neplatí pouze pro Leniency program, ale obecně při nedostatku údajů týkajících se efektivnosti jakéhokoli opatření není Úřad schopen se aktivně podílet na změně a tvorbě legislativy jak na národní, tak na nadnárodní úrovni. Ve výsledku tak u obou Úřadů dochází pouze k přejímání opatření bez jakékoli další analýzy.

Druhým zásadním doporučením pro oba Úřady je využití moderních metod pro analýzu dat, např. sestavení ekonometrického modelu. Sestavením takového modelu mohou Úřady získat zcela jasný přehled o faktorech, které mají vliv na vysvětlovanou proměnnou (např. počet vydaných rozhodnutí, počet odvolání) a právě na tyto faktory se v rámci své činnosti zaměřit. Dále by se mohlo jednat o moderní metody zaměřené na měření koncentrace, mezi které patří vyjádření stupně koncentrace (CRX), Herfindahl-Hirschmanův index nebo Lernerův index. V oblasti fúzí by to mohl být SIEC test, který používá Evropská komise, a jenž obsahuje širší vymezení jednání, které je považováno za nedovolené.

Jednou z oblastí, na kterou by se měly Úřady rovněž zaměřit, je odborná znalost jejich zaměstnanců. Úřady dlouhodobě zveřejňují údaje, jejichž nízké vypovídací schopnosti si ekonomicky vzdělaní pracovníci museli být vědomi. Zda byla změna ve struktuře vykazovaných dat pracovníky iniciována, není možné zjistit, avšak ke změně nedošlo. V souvislosti s vytvořením závazné metodiky sběru a vyhodnocování dat a používáním moderních matematicko-statistických metod, by měly Úřady pro tuto oblast zajistit dostatek kvalifikovaných pracovníků.

Autorka se domnívá, že k větší efektivitě rozhodování Úřadů a celkové sladění činností by mohly přispět základní znalosti ekonomie v případě pracovníků s právním vzděláním a naopak základní znalosti práva ekonomicky vzdělaných pracovníků. Posuzování případů v oblasti hospodářské soutěže by ideálně mělo být výsledkem spolupráce právníků a ekonomů. Této spolupráce však nelze dosáhnout bez pochopení základních zákonitostí jednotlivých oborů. Dosažení tohoto stavu je možné pomocí pravidelných školení pracovníků.

Poslední doporučení je věnováno ÚOHS a týká se neohlášeného šetření na místě. Z oznámení ÚOHS ze dne 18. března 2015 vyplývá, že Úřad obnovil výkon neohlášeného šetření na místě po tom, co projednal požadavky Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) a dospěl k závěru, že není zapotřebí žádná legislativní změna. Podle Úřadu je žaloba na ochranu před nezákonným zásahem ze strany veřejného úřadu dostatečným nástrojem následné soudní kontroly i přesto, že v roce 2014 Nejvyšší správní soud došel k závěru, že tuto žalobu Úřad ve vztahu k neohlášenému šetření na místě použít nemůže. Podle vyjádření Úřadu je však tento nástroj zcela legitimní a Nejvyšší správní soud by jej měl s ohledem na evropskou judikaturu přehodnotit (ÚOHS, 2015b).

Autorka se domnívá, že vzhledem k celé situaci a nejasnému postoji českých soudů k výše zmíněné žalobě je v zájmu samotného Úřadu a také spotřebitelů, aby zvážil legislativní změnu a využíval spíše předchozího souhlasu soudu, než následnou soudní kontrolu. V tomto případě autorka očekávala zcela zásadní změnu, která by vedla k větší legitimitě celého procesu a Úřad se tak do budoucna vyvaroval dalšímu pozastavení jednoho z jeho nejúčinnějších nástrojů pro odhalování kartelů. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší správní soud ještě neprojednal změnu přístupu k žalobě před nezákonným zásahem, se Úřad opět vystavuje totožnému nebezpečí, jako v případě DELTA PEKÁRNY.

4.4.2. Návrh ekonometrického modelu

Tato část práce je zaměřena na návrh ekonometrického modelu, který by umožnil pomocí matematicko-statistických metod určit, která z vysvětlujících proměnných má největší vliv na vysvětlovanou proměnnou, případně umožnil z modelu vyloučit proměnné s nepodstatným vlivem, a tím potvrdit nebo zamítnout hypotézy o chování vysvětlujících proměnných a jejich vlivu na vysvětlovanou proměnnou.

Podle Hančlové (2012), by měl každý model splňovat tyto požadavky:

- vysvětlující proměnná X_i je nestochastická,
- střední hodnota náhodné složky u je 0, tj. $E(u_i / X_i) = 0$,
- rozptyl náhodné chyby u je konečný a konstantní, tj. $\text{var}(u_i / X_i) = E(u_i^2 / X_i) = \sigma^2$,
- náhodné složky u jsou nekorelované $\text{cov}(u_i ; u_j / X_i ; X_j) = 0$,
- nulová kovariance u_i a X_i $E(u_i ; X_i) = 0$,

- náhodná složka má normální rozdělení $u_i \sim N(0; \sigma^2)$,
- regresní model je správně specifikován,
- vysvětlující proměnné X_1, X_2, \dots, X_k nejsou kolineární.

V předcházejícím textu byla zdůrazňována revize dat zjišťovaných oběma Úřady právě s ohledem na sestavení ekonometrického modelu. Pro správné sestavení a fungování modelu je důležité mít dostatečně dlouhé časové řady obsahující kvalitní data bez chyb. Vytvoří-li si Úřady kvalitní datovou základnu, pak budou schopny zkonstruovat řadu modelů, které jim umožní lépe pochopit vývoj některých proměnných. V rámci této práce budou navrženy dva jednoduché modely.

a) Vysvětlované proměnné

Jako vysvětlovanou proměnnou prvního modelu je možné stanovit počet vydaných prvostupňových rozhodnutí potvrzujících narušení hospodářské soutěže. Cílem tedy bude určit, která z vysvětlujících proměnných má největší vliv na počet těchto rozhodnutí. Vysvětlovanou proměnnou druhého modelu bude počet podaných rozkladů proti prvostupňovým rozhodnutím opět s cílem zjistit, která z vysvětlujících proměnných má největší vliv na počet podaných rozkladů.

b) Vysvětlující proměnné

První vysvětlující proměnnou je typ podnětu, tzn. zda bylo řízení zahájeno z moci úřední, popřípadě na základě podnětu jiné osoby nebo společnosti. V tomto případě lze předpokládat, že více řízení, která byla zahájena z moci úřední, skončí vydáním rozhodnutí potvrzující narušení hospodářské soutěže a následným odvoláním, než v případě řízení zahájených na základě podnětu jiné osoby.

Další vysvětlující proměnnou je druh případu. Zde je možné rozlišovat, zda se jedná o zneužití dominantního postavení, zakázané dohody/dohody omezující soutěž, nebo spojování soutěžitelů/koncentrace. U této proměnné je možné předpokládat silný vliv na počet rozhodnutí potvrzující narušení hospodářské soutěže a následné odvolání.

Ani jeden z Úřadů se ve svých statistikách nezabývá odvětvím průmyslu. Přesto i odvětví průmyslu je podstatnou proměnnou, která má jistě vliv na vydání rozhodnutí a následné odvolání. Na základě této proměnné je možné zjistit, ve kterých odvětvích jsou soutěžitelé náchylnější k narušení hospodářské soutěže a na tato odvětví se zaměřit.

Významným faktorem, který má bezpochyby vliv na počet podaných rozkladů je výše pokuty, neboť právě prostřednictvím rozkladu se budou soutěžitelé snažit o snížení uložené pokuty v prvoinstančním řízení.

Jistý vliv na počet vydaných rozhodnutí potvrzující narušení hospodářské soutěže a případně na následné podání rozkladu může mít i délka samotného řízení. Obecně s prodlužující se délkou jakéhokoli řízení výrazně klesá pravděpodobnost na vydání rozhodnutí. V případě, že bude rozhodnutí vydáno, pak je možné spíše předpokládat negativní vliv na počet podaných rozkladů, tedy s prodlužující se délkou prvostupňového řízení bude docházet k poklesu počtu podaných rozkladů. Zároveň je možné předpokládat i opačný vývoj, tedy že se soutěžitel bude v rámci rozkladu snažit o snížení pokuty právě v důsledku příliš dlouhého prvostupňového řízení a s tím spojenou horší prokazatelností narušení hospodářské soutěže. Převažující tendenci by bylo možné zjistit ze znaménka u parciálního regresního koeficientu proměnné týkající se délky řízení.

Obecná rovnice modelu má tuto podobu:

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 \cdot X_1 + \beta_2 \cdot X_2 + \beta_3 \cdot X_3 + \beta_4 \cdot X_4 + u_i, \quad 4.1$$

kde Y_i je závislá proměnná (vysvětlovaná), β_0 úroňová konstanta, $\beta_1 - \beta_4$ parciální regresní koeficienty, $X_1 - X_4$ jsou nezávislé proměnné (vysvětlující) a u_i je náhodná složka modelu.

Model pro vysvětlovanou proměnnou počet vydaných prvostupňových rozhodnutí potvrzujících narušení hospodářské soutěže lze zapsat následovně:

$$\text{počet rozhodnutí} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{typ podnětu} + \beta_2 \cdot \text{druh případu} + \beta_3 \cdot \text{odvětví průmyslu} + \beta_4 \cdot \text{délka řízení} + u_i \quad 4.2$$

Model pro vysvětlovanou proměnnou počet podaných rozkladů lze zapsat následovně:

$$\text{počet rozkladů} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{typ podnětu} + \beta_2 \cdot \text{druh případu} + \beta_3 \cdot \text{odvětví průmyslu} + \beta_4 \cdot \text{délka řízení} + \beta_5 \cdot \text{výše pokuty} + u_i \quad 4.3$$

U obou modelů je předpokládána závislost vysvětlované proměnné na několika vysvětlujících proměnných. Na základě tohoto předpokladu je možné stanovit základní hypotézy:

H₀₂: existuje pozitivní lineární závislost mezi vysvětlovanou proměnnou a vysvětlujícími proměnnými.

H_{A2}: neexistuje pozitivní lineární závislost mezi vysvětlovanou proměnnou a vysvětlujícími proměnnými.

Vzhledem k absenci potřebných dat byla v této práci provedena pouze ekonomická formulace modelu včetně formulace stochastického regresního modelu a popisu proměnných. Pokud by Úřady vytvořily databázi s navrhovanými údaji, pak by měly v rámci tvorby modelu pokračovat analýzou časových řad zahrnující analýzu odlehlých a extrémních hodnot včetně jejich nahrazení a dekompozicí časových řad. Další část modelu spočívá ve zjištění korelace proměnných a výběru nejlepšího regresního modelu včetně jeho odhadu. Poté by měla následovat statistická verifikace odhadnutých parametrů a modelu jako celku. V rámci ekonometrické verifikace je zapotřebí ověřit správnou specifikaci modelu, dále zjistit, zda je v modelu autokorelace a pokud ano, pak ji odstranit. Dále by měly být provedeny testy heteroskedasticity, multikolinearity a normality reziduí. Poslední částí by měla být ekonomická verifikace obsahující srovnání hodnot regresních koeficientů se stanovenými předpoklady jejich vývoje. Na závěr může být platný model ještě doplněn o predikci vysvětlované proměnné. Model jako celek a jednotlivé regresní koeficienty jsou zpravidla testovány na 5% nebo 10% hladině významnosti.

5. Závěr

Diplomová práce byla zaměřena na antimonopolní politiku České a Slovenské republiky a byla vypracována na základě struktury popsané v úvodu. Práce splnila hlavní cíl, kterým bylo vymezení antimonopolní politiky a zhodnocení činností a politiky institucí pro ochranu HS. Splněn byl také dílčí cíl v podobě formulace doporučení pro nositele antimonopolní politiky a návrhu ekonometrického modelu využitelného v obou zemích. Předmětem zájmu nebyla oblast veřejných zakázek, ani oblast veřejné podpory.

Stanovených cílů bylo dosaženo pomocí několika metod, mezi které patří zejména metoda deskriptivní a metoda komparace. Dalšími využitými metodami byly analýza, dedukce, metoda abstrakce a modelování. Díky nedostatku robustních dat nebyla využita matematicko-statistická analýza. Data byla získána především z výročních zpráv ÚOHS a Protimonopolního úřadu.

Na základě provedeného hodnocení byly zjištěny nedostatky především v oblasti sběru a vyhodnocování dat oběma Úřady. Právě vzhledem k nedostatku kvalitních a kompletních dat nelze provádět jakoukoli složitější matematicko-statistickou analýzu, která by poskytla spolehlivé informace o kvalitě jednotlivých opatření a jejich vlivu na uplatňovanou antimonopolní politiku. Absence dat např. o počtu žádostí o Leniency program vypovídá o slepém přejímání opatření z evropského práva bez jakékoli následné kontroly a hodnocení vhodnosti tohoto opatření vzhledem k národním podmínkám jednotlivých zemí.

Další oblastí, které byla věnována velká pozornost, bylo neohlášené šetření na místě (inspekce). V případě ÚOHS došlo v průběhu roku 2014 k pozastavení výkonu těchto šetření na místě, čímž se Úřad připravil o jeden z nejučinnějších nástrojů pro odhalování kartelových dohod. Po obnovení výkonu těchto šetření Úřad neshledal změnu stávající právní úpravy jako potřebnou, a proto se dle názoru autorky opětovně vystavuje možnosti neoprávněného výkonu šetření na místě, nebo neoprávněnému zajištění materiálů v obchodních prostorách.

V oblasti spojování soutěžitelů (koncentrací) byl zjištěn razantnější přístup Protimonopolního úřadu k této problematice, než ÚOHS. Toto zjištění vyplynulo z údajů týkajících se počtu rozhodnutí se závazky, počtu zakázaných spojení soutěžitelů a počtu zjednodušených řízení. Protimonopolní úřad ve většině případů udělili souhlas s koncentrací a v případě možného narušení HS spíše toto spojení zakázal. ÚOHS rovněž většinu spojení soutěžitelů povolil, avšak v případě možného narušení HS vydal rozhodnutí

se závazky. Téměř polovina případů byla ÚOHS řešena ve zjednodušeném řízení, oproti Protimonopolnímu úřadu, který toto řízení nevyužívá.

Zcela zásadní bylo zjištění v oblasti rozhodnutí v druhém stupni. Zde byla jasně patrná nízká efektivita Protimonopolního úřadu v rámci vydávání rozhodnutí. V celém sledovaném období nebylo potvrzeno více, než 45,5 % prvostupňových rozhodnutí Protimonopolního úřadu. Celkem v sedmi z osmi let sledovaného období bylo změněno, nebo zrušeno a vráceno více, než 50 % prvostupňových rozhodnutí Protimonopolního úřadu. Naopak v celém sledovaném období bylo potvrzeno více, než 50 % prvostupňových rozhodnutí ÚOHS a v roce 2013 bylo potvrzeno téměř 78 % rozhodnutí.

S ohledem na veškerá zjištění v této diplomové práci bylo stanoveno několik doporučení pro nositele antimonopolní politiky v České a Slovenské republice. První z nich se týkalo sběru dat a jejich vyhodnocení. Navrženo bylo vytvoření celistvé databáze obsahující data s vysokou vypovídací schopností a zmíněny byly také moderní metody, kterých by následně mohlo být využito. Další doporučení se týkalo zaměření Úřadů na odbornou znalost jejich zaměstnanců, která by měla odpovídat potřebám obou Úřadů. Rovněž bylo doporučeno posílení spolupráce mezi zaměstnanci s ekonomickým a právnickým vzděláním, včetně možného školení obou skupin pracovníků. Poslední zásadní doporučení bylo určeno ÚOHS a týkalo se právní úpravy neohlášeného šetření na místě tak, aby se ÚOHS do budoucna vyvaroval dalšího neoprávněného výkonu tohoto nástroje a následně jeho opětovnému pozastavení.

Závěr práce byl věnován návrhu jednoduchého ekonometrického modelu, využitelného v obou zemích. Nejdříve byly vyjmenovány požadavky, které by měl každý model splňovat, definovány byly možné proměnné a model byl vyjádřen pomocí rovnic. Stanovena byla nulová hypotéza o pozitivní lineární závislosti mezi vysvětlovanou a vysvětlujícími proměnnými a alternativní hypotéza. V diplomové práci byla provedena pouze ekonomická formulace modelu včetně formulace stochastického regresního modelu a popisu proměnných, a proto autorka nastínila další postup včetně jevů, které je potřeba v rámci modelu otestovat.

V případě získání veškerých relevantních dat by bylo možné tuto práci rozšířit, spolehlivě rozhodnout o stanovených hypotézách, otestovat statistickou významnost jednotlivých regresních koeficientů a modelu, jako celku.

Seznam použité literatury

ARMENTANO, T. Dominick, 2000. *Proč odstranit protimonopolní zákonodárství*. Praha: Liberální institut. ISBN 80-86389-04-9.

BEDNÁŘ, Josef, 2005. *Aplikace soutěžního práva v rozhodovací praxi. Z rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, Komise a Evropského soudního dvora*. Praha: C. H. Beck. ISBN 80-7179-428-7.

BROŽOVÁ, Dagmar, 2006. *Malé dějiny ekonomického myšlení*. 2. vyd. Praha: VŠE. ISBN 80-245-1121-5.

BUREŠ, Vít, 2008. *Teorie antimonopolní regulace: analýza vybraných oblastí*. Karviná: Slezská univerzita v Opavě. ISBN 978-80-7248-479-9.

EUCKEN, Walter, 2004. *Zásady hospodářského řádu*. 6. vyd. Praha: Liberální institut. ISBN 80-86389-32-4.

FIBÍROVÁ, Jana a Jan KASAN, 1992. *Cenová politika a ochrana trhu*. Praha: VŠE. ISBN 80-7079-746-0.

FRIEDMAN, Milton, 1993. *Kapitalismus a svoboda*. Jinočany: H & H. ISBN 80-85787-33-4.

HANČLOVÁ, JANA, 2012. *Ekonometrické modelování*. Praha: Professional Publishing. ISBN 978-80-7431-088-1.

HOLMAN, Robert, 2010. *Mikroekonomie středně pokročilý kurz*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7179-861-3.

HOLMAN, Robert a kol., 2005. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck. ISBN 80-7179-380-9.

HOŘEJŠÍ, Bronislava a kol., 2010. *Mikroekonomie*. 5. vyd. Praha: Management Press. ISBN 978-80-7261-218-5.

JUREČKA, Václav a kol., 2010. *Mikroekonomie*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3259-6.

KLIKOVÁ, Ch., I. KOTLÁN a kol., 2012. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: SOKRATES. ISBN 978-80-86572-76-5.

KUBÍČEK, Jan a kol., 2006. *Hospodářská politika*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 80-86898-99-7.

MISES, von Ludwig, 1998. *Liberalismus*. Praha: Liberální institut. ISBN 80-86119-80-4.

PAULÍK, Tibor, 2002. *Hospodářská politika*. Opava: Slezská univerzita. ISBN 80-7248-148-7.

PELC, Vladimír, 1995. *Hospodářská soutěž*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-7169-124-0.

PETR, Michal a kol., 2010. *Zakázané dohody a zneužívání dominantního postavení v ČR*. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-307-3.

RAUS, David a Robert NERUDA, 2005. *Hospodářská soutěž po vstupu ČR do EU*. Brno: CP Books. ISBN 80-251-0394-3.

RAUS, David a Andrea ORŠULOVÁ, 2014. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže: komentář*. Praha: Walters Kluwer. ISBN 978-80-7478-470-5.

RAUS, David a Robert NERUDA, 2005. *Hospodářská soutěž po vstupu ČR do EU*. Brno: CP Books, a.s. ISBN 80-251-0394-3.

SCHUMPETER, Joseph Alois, 2004. *Kapitalismus, socialismus a demokracie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 80-7325-044-6.

SOJKA, Milan, 2010. *Dějiny ekonomických teorií*. Praha: Havlíček Brain Team. ISBN 978-80-87109-21-2.

SOJKA, Milan a Bronislav KONEČNÝ, 1996. *Encyklopedie moderní ekonomie*. Praha: Libri. ISBN 80-85983-05-2.

VISCUSI, W. K., J. E. HARRINGTON and M. J. VERNON, 2005. *Economics of regulation and antitrust*. 4. ed. Cambridge: MIT Press. ISBN 0-262-22075-X.

PETR, Michal a kol., 2010. *Zakázané dohody a zneužívání dominantního postavení v ČR*. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-307-3.

Zákon č. 204/2004 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 136/2001 Sb. o ochraně hospodářské soutěže a o změně a doplnění zákona Slovenské národní rady č. 347/1990 Sb. o organizaci ministerstev a ostatních ústředních orgánů státní správy Slovenské republiky ve znění pozdějších předpisů ve znění zákona č. 465/2002 Sb. a o změně a doplnění některých zákonů.

Zákon č. 143/2001 Sb. o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže).

Zákon č. 136/2001 Sb. o ochraně hospodářské soutěže a o změně a doplnění zákona Slovenské národní rady č. 347/1990 Sb. o organizaci ministerstev a ostatních ústředních orgánů státní správy Slovenské republiky ve znění pozdějších předpisů.

ŽÁK, Milan a kol., 2000. *Učebnice hospodářské politiky II. (HP 202)*. Praha: VŠE. ISBN 80-245-0028-0.

Elektronické zdroje

ANTIMON, 2014a. *Dnešním dnem nabývá účinnost novela zákona o ochraně hospodářské soutěže* [online]. Bratislava: Antimon, 2014 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/dnesnym-dnom-nadobuda-ucinnost-novela-zakona-o-ochrane-hospodarskej-sutaze/>.

ANTIMON, 2014b. *Činnost* [online]. Bratislava: Antimon, 2014 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/cinnost/>.

ANTIMON, 2014c. *Program shovívavosti podle § 38d zákona o ochraně hospodářské soutěže (Leniency program)* [online]. Bratislava: Antimon, 2014 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: http://www.antimon.gov.sk/data/files/388_program-zhovievavosti.pdf.

ANTIMON, 2014d. *Odměňování za předložení důkazů o kartelu* [online]. Bratislava: Antimon, 2014 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/odmenovanie-za-predlozenie-dokazov-o-karteli/>.

ANTIMON, 2014e. *Důvodová zpráva* [online]. Bratislava: Antimon, 2014 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/data/att/1552.pdf>.

ANTIMON, 2014f. *Vyhláška Protimonopolního úřadu Slovenské republiky, kterou se ustanovují podrobnosti o podmínkách narovnání* [online]. Bratislava: Antimon, 2014 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: http://www.antimon.gov.sk/data/files/370_171_2014.pdf.

ANTIMON, 2014g. *Vyhláška Protimonopolního úřadu Slovenské republiky z 13. 6. 2014, kterou se ustanovují prahové hodnoty na určení, či dohoda mezi podnikateli, společný postup podnikatelů nebo rozhodnutí sdružení podnikatelů má zanedbatelný účinek na hospodářskou soutěž* [online]. Bratislava: Antimon, 2014 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/data/files/368.pdf>.

ANTIMON, 2014h. *Organizační struktura* [online]. Bratislava: Antimon, 2014 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/organizacna-struktura/>.

ANTIMON, 2013. *Výroční zpráva 2013* [online]. Bratislava: Antimon, 2013 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/vyroczne-spravy/>.

ANTIMON, 2012. *Výroční zpráva* [online]. Bratislava: Antimon, 2012 [cit. 16. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/vyroczne-spravy/>.

ANTIMON, 2011. *Výroční zpráva 2011* [online]. Bratislava: Antimon, 2011 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/vyroczne-spravy/>.

ANTIMON, 2010. *Výroční zpráva 2010* [online]. Bratislava: Antimon, 2010 [cit. 28. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/vyroczne-spravy/>.

ANTIMON, 2009. *Výroční zpráva 2009* [online]. Bratislava: Antimon, 2009 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/vyroczne-spravy/>.

ANTIMON, 2008. *Výroční zpráva 2008* [online]. Bratislava: Antimon, 2008 [cit. 28. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/vyrocne-spravy/>.

ANTIMON, 2007. *Výroční zpráva 2007* [online]. Bratislava: Antimon, 2007 [cit. 28. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/vyrocne-spravy/>.

ANTIMON, 2006. *Výroční zpráva* [online]. Bratislava: Antimon, 2006 [cit. 16. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/vyrocne-spravy/>.

ANTIMON, 2005. *Výroční zpráva* [online]. Bratislava: Antimon, 2006 [cit. 16. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/vyrocne-spravy/>.

ANTIMON, 2004. *Výroční zpráva* [online]. Bratislava: Antimon, 2006 [cit. 16. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/vyrocne-spravy/>.

ANTIMON, 2001. *Výroční zpráva 2001* [online]. Bratislava: Antimon, 2001 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/vyrocne-spravy/>.

BRABEC, Leoš, 2007. *Teorie a praxe protimonopolní politiky v ČR*. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta ekonomicko-správní, Katedra ekonomie. Dostupné z: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fis.muni.cz%2Fth%2F63050%2Fesf_m%2F&ei=0_okVdD6AoG5sgGB-oOgCw&usg=AFQjCNHHf2W7phe6e3BwNAVKIcmZkTl6kw&sig2=nWMgP2RsKkfuNDmavaObtw&bvm=bv.90237346,d.bGg.

ĐURIŠOVÁ, Iveta, 2012. *Pôsobnosť Protimonopolného úradu SR v rámci ochrany hospodárskej súťaže*. Diplomová práce. Zahraničná vysoká škola Banská Bystrica, Katedra financií a účtovníctva. Dostupné z: https://is.bivs.cz/th/11406/bisk_m/.

FINANČNÍ NOVINY, 2014. *ÚOHS letos zahájil šest správních řízení v oblasti kartelů* [online]. Finanční noviny, 11. 11. 2014 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/zpravy/uohs-letos-zahajil-sest-spravnich-rizeni-v-oblasti-kartelu/1145953>.

PITTMAN R., 2003. *A Note on Non-Discriminatory Access to Railroad Infrastructure* [online]. Industrial Organization, 2003 [cit. 16. 3. 2015]. Dostupné z: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCAQFjAA&url=http%3A%2F%2Flnweb90.worldbank.org%2FECA%2FTransport.nsf%2FExtECADocByUnid%2FB8A52273AFC9162085256D56004F97B8%2F%24file%2FATTN93XR&ei=3X8OVeCBD5LcarWWgBgD&usg=AFQjCNF-mua_2K8cpDcTK5d41P6z2iEX0Q.

ÚOHS, 2015a. *Přehled nejvyšších pokut uložených za porušení zákona o ochraně hospodářské soutěže s následným vývojem jednotlivých kauz* [online]. Brno: ÚOHS, 2015 [cit. 28. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/statistiky/prehled-nejvyssich-pokut-ulozenych-v-oblasti-hospodarske-souteze.html>.

ÚOHS, 2015b. *Místní šetření u soutěžitelů pokračují, následná soudní ochrana je dostatečná* [online]. Brno: ÚOHS, 2015 [cit. 28. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/hospodarska-soutez/aktuality-z-hospodarske-souteze/1945-mistni-setreni-u-soutezitelu-pokracuji-nasledna-soudni-ochrana-je-dostatecna.html>.

ÚOHS, 2014a. *Hospodářská soutěž* [online]. Brno: ÚOHS, 2014 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/legislativa/hospodarska-soutez.html>.

ÚOHS, 2014b. *Historie úřadu* [online]. Brno: ÚOHS, 2014 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/o-uradu/historie-uradu.html>.

ÚOHS, 2014c. *Hospodářská soutěž* [online]. Brno: ÚOHS, 2014 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/hospodarska-soutez.html>.

ÚOHS, 2014d. *Organizační struktura Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže* [online]. Brno: ÚOHS, 2014 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/o-uradu/organizacni-struktura.html>.

ÚOHS, 2013a. *Výroční zpráva 2013* [online]. Brno: ÚOHS, 2013 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/vyrocní-zpravy.html>.

ÚOHS, 2013b. *Oznámení úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ze dne 4. listopadu 2013 o aplikaci § 22ba odst. 1 zákona o ochraně hospodářské soutěže (program leniency)* [online]. Brno: ÚOHS, 2013 [cit. 26. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.uohs.cz/download/Legislativa/HS/SoftLaw/Procedura-narovnani-k-publikaci.pdf>.

ÚOHS, 2013c. *Oznámení Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ze dne 8. 11. 2013 o alternativním řešení soutěžních problémů a o odložení věci* [online]. Brno: ÚOHS, 2013 [cit. 26. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.uohs.cz/download/Legislativa/HS/SoftLaw/arsp-k-publikaci.pdf>.

ÚOHS, 2012. *Výroční zpráva 2012* [online]. Brno: ÚOHS, 2012 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/vyrocní-zpravy.html>.

ÚOHS, 2011. *Výroční zpráva 2011* [online]. Brno: ÚOHS, 2011 [cit. 28. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/vyrocní-zpravy.html>.

ÚOHS, 2010. *Výroční zpráva 2010* [online]. Brno: ÚOHS, 2010 [cit. 28. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/vyrocní-zpravy.html>.

ÚOHS, 2009a. *Výroční zpráva 2009* [online]. Brno: ÚOHS, 2009 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/vyrocní-zpravy.html>.

ÚOHS, 2009b. *ÚOHS pořádá konferenci, které se účastní více než sto odborníků* [online]. Brno: ÚOHS, 2009 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/tiskove-zpravy/hospodarska-soutez/1014-uohs-porada-konferenci-ktere-se-ucastni-vice-nez-sto-odborniku.html>.

ÚOHS, 2008a. *Výroční zpráva 2008* [online]. Brno: ÚOHS, 2008 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/vyrocní-zpravy.html>.

ÚOHS, 2008b. *Historie, fakta, svědectví* [online]. Brno: ÚOHS, 2008 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/ostatni-publikace.html>.

ÚOHS, 2007a. *Výroční zpráva 2007* [online]. Brno: ÚOHS, 2007 [cit. 13. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/vyrocní-zpravy.html>.

ÚOHS, 2007b. *Nový leniency program* [online]. Brno: ÚOHS, 2007 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: <http://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/tiskove-zpravy/hospodarska-soutez/495-uohs-zverejnil-revidovany-leniency-program.html>.

VARVAŘOVSKÝ, Pavel, 2012. *Vyrozumění veřejného ochránce práv vládě České republiky podle ustanovení § 20 odst. 2 písmene a) zákona o veřejném ochránci práv* [online]. Brno: Veřejný ochránce práv, 1. 6. 2012 [cit. 19. 12. 2014]. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Zvlastni_opravneni/Vlada/SZD_9-12_vyrozumeni-vlade.pdf.

Seznam zkratek

ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská federativní republika
DK	Dokonalá konkurence
DOS	Dohody omezující soutěž
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EU	Evropská unie
HS	Hospodářská soutěž
SR	Slovenská republika
ÚOHS	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže
VF	Výrobní faktory
ZD	Zakázané dohody
ZDP	Zneužití dominantního postavení

Seznam tabulek

<i>Tabulka 4.1:</i> Vývoj počtu zahájených správních řízení a vydaných rozhodnutí v oblasti spojování soutěžitelů	47
<i>Tabulka 4.2:</i> Počet rozhodnutí v oblasti spojování soutěžitelů podle jeho typu.....	48
<i>Tabulka 4.3:</i> Vývoj počtu správních řízení, rozhodnutí a výše pokut v rámci zneužití dominantního postavení a zakázaných dohod	49
<i>Tabulka 4.4:</i> Vývoj počtu neohlášených šetření na místě.....	50
<i>Tabulka 4.5:</i> Vývoj počtu ukončených správních řízení podle jejich typu.....	51
<i>Tabulka 4.6</i> Vývoj počtu zahájených správních řízení a počtu vydaných rozhodnutí v oblasti koncentrací	53
<i>Tabulka 4.7:</i> Vývoj počtu správních řízení a rozhodnutí v rámci zneužití dominantního postavení a dohod omezujících soutěž	55
<i>Tabulka 4.8:</i> Vývoj počtu rozhodnutí ve druhé instanci podle jeho typu	56

Seznam grafů

<i>Graf 2.1:</i> Srovnání spotřebitelského přebytku a přebytku výrobce v dokonale konkurenční tržní struktuře a monopolu	14
<i>Graf 2.2:</i> Regulace přirozeného monopolu	15
<i>Graf 3.1:</i> Počet případů vyřešených prostřednictvím narovnání	33
<i>Graf 3.2:</i> Počet případů vyřešených prostřednictvím alternativního řešení.....	34
<i>Graf 4.1:</i> Počet rozhodnutí v oblasti koncentrací podle jeho typu.....	54

Seznam rovnic

4.1.....	64
4.2.....	64
4.3.....	65

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnutou licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 22. dubna 2015

.....
Bc. Lucie Szczeponková

Seznam příloh

Příloha 1: Organizační struktura Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže

Příloha 2: Organizační struktura Protimonopolního úřadu